

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Bakalářská práce

2021

Bc. Markéta Zuziaková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

**Mediální výchova na 2. stupni základních škol z pohledu
učitelů**

Bakalářská práce

Autor práce: Bc. Markéta Zuziaková

Studijní program: Mediální a komunikační studia

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jan Jiráček, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 27. 7. 2021

Markéta Zuziaková

Bibliografický záznam

ZUZIÁKOVÁ, Markéta, Bc. *Mediální výchova na 2. stupni základních škol z pohledu učitelů*. Praha, 2021. 46 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Jan Jiráček, Ph.D.

Rozsah práce: 76 611 znaků včetně mezer

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá mediální výchovou, která patří mezi průřezová témata a musí být tak povinně zařazena do výuky během základního vzdělávání. Teoretická část práce se zaměřuje na základní definice a koncepty související nejen s mediální výchovou, ale i mediální pedagogikou a mediální gramotností. Je zde popsána i současná role mediální výchovy jako průřezového tématu v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Praktická část prostřednictvím dotazníkového šetření odpoví na tři hlavní výzkumné otázky. Do výzkumu se zapojili učitelé a ředitelé základních škol a nižších gymnázií. Cílem bylo zjistit, zda je mediální výchova do výuky vůbec začleňována, dále pak kterým způsobem se to děje a ve kterých předmětech.

Abstract

The bachelor thesis deals with media education, that belongs to cross-curricular subjects and must be obligatory included into a primary education. The theoretical part focuses on basic definitions and concepts, which are related not only to media education, but also to media pedagogy and media literacy. There is delineated the current role of media education as the cross-curricular subject of the Framework Educational Programme for Primary Education. The practical part answers three main questions based on the survey. Teachers and principals of lower secondary schools and lower grammar schools took part in the research. The aim was to ascertain, whether is media education implemented into education, how and in which subjects.

Klíčová slova

Mediální výchova, mediální gramotnost, mediální pedagogika, průřezové téma, 2. stupeň základních škol, nižší gymnázia, učitelé, ředitelé

Keywords

Media education, media literacy, media pedagogy, cross-curricular subject, lower secondary schools, lower grammar schools, teachers, directors

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Prof. PhDr. Janu Jirákoví, Ph.D. zejména za jeho čas, cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování mé bakalářské práce a také za jeho ochotu a vstřícnost mi odpovídat na mnoho e-mailů.

Moje díky patří i mé kamarádce Marušce, která vyzkoušela první verze dotazníků a poskytla mi cennou zpětnou vazbu.

Nakonec děkuji i mému milému Vaškovi a rodině, kteří mě podporovali při studiu a byli mi oporou i při psaní závěrečné práce.

OBSAH

ÚVOD	7
1 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA	9
1.1 Mediální pedagogika	10
1.2 Mediální gramotnost.....	13
1.3 Koncepty mediální výchovy	15
2 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA V ČESKÉ REPUBLICE.....	17
2.1 Průřezová témata v RVP ZV	17
2.2 Postavení mediální výchovy v RVP ZV.....	19
2.3 Přínosy mediální výchovy dle RVP ZV	21
3 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA NA 2. STUPNI ZŠ Z POHLEDU UČITELŮ – VLASTNÍ VÝZKUM	22
3.1 Výzkumné otázky	22
3.2 Metodika, výběr respondentů a sběr dat.....	23
3.3 Formulace výsledků.....	25
3.3.1 Výsledky dotazníku pro učitele.....	25
3.3.2 Výsledky dotazníku pro ředitele	43
3.4 Shrnutí výzkumu.....	48
ZÁVĚR.....	51
SUMMARY	52
POUŽITÁ LITERATURA.....	53
TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	57
SEZNAM GRAFŮ	60
SEZNAM TABULEK.....	60
SEZNAM PŘÍLOH	60
PŘÍLOHY	61

ÚVOD

Ze šetření EU Kids Online vyplynulo: „Více než 99 % českých dětí a dospívajících ve věku 9-17 let používá internet. [...] Třetina (36 %) dětí a dospívajících v posledním roce zažila negativní zkušenost na internetu, která je obtěžovala či rozrušila. [...] Ve všedních dnech tráví 35 % dětí a dospívajících na internetu více než čtyři hodiny denně, čtvrtina z nich (9 %) dokonce sedm a více hodin. O víkendu je pak celá polovina (51 %) dětí a dospívajících více než čtyři hodiny denně on-line.“ (Hykyšová, 2019).

Tato data dokazují, že média ovlivňují nejen naše životy, ale zejména i dospívání dětí, které sice umí ovládat počítače či mobilní telefony s přístupem k internetu a tráví na nich mnoho hodin denně, ale o to více se mohou právě prostřednictvím internetu dostat k obsahu pro ně nevhodným či dokonce rizikovým. Proto je nezbytně nutné, aby se děti i díky mediální výchově (MV) naučily být obezřetné a nevěřit všemu, na co na internetu narazí. Rozlišit dobrý zdroj od špatného. Vědět, co mohou na internetu sdílet a co ne. Nevěřit hoaxům a klamavým reklamám. Naučit se kriticky myslet a zabránit tak dalšímu šíření dezinformací. Všechny tyto dovednosti a mnohé další však musíme získat a vést k nim své děti. Z toho důvodu se rozšířila mediální výchova po celém světě a posledních zhruba patnáct let je i povinnou součástí českého vzdělávacího systému. Otázkou však je, jestli je skutečně na českých školách vyučována či je to jen teoretická povinnost zahrnutá v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV).

Cílem této bakalářské práce je nejen shrnutí základních teoretických znalostí této problematiky, ale zejména výzkum, který formou dotazníkového šetření zjišťoval, zda je skutečně mediální výchova jakožto průřezové téma dle RVP ZV realizována ve výuce, jak a ve kterých předmětech.

Bakalářská práce je rozčleněna do tří kapitol. V teoretické části práce se v první kapitole zaměřím na teoretické poznatky z oblasti mediální výchovy, kterou rovněž definuji. Mimo to rozliším pojem mediální pedagogika (MP) od mediální výchovy. Zároveň představím i vývojové směry mediální pedagogiky. Následně se budu věnovat mediální gramotnosti (MG), kterou rovněž definuji a uvedu do souvislosti s dalšími gramotnostmi. Mediální gramotnost jako taková je totiž cílem mediální výchovy. V druhé teoretické kapitole se budu věnovat mediální výchově v České republice, konkrétně jejímu začlenění do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Třetí kapitola práce je již praktická část, v rámci které zodpovím předem stanovené výzkumné otázky na základě výsledků z dotazníků. Respondenty dotazníku se dle zaměření práce stali učitelé 2. stupně brněnských základních škol a nižších gymnázií spolu s řediteli škol.

Odchýlení od tezí

Při zpracování bakalářské práce došlo k odchýlení od tezí, které byly vypracovány v předchozím roce. Nejpodstatnější změnou bylo rozšíření zaměření práce z původního 2. stupně základních škol i na odpovídající stupně nižších gymnázií z důvodu získání většího množství respondentů stejně jako rozšíření pohledu na tuto problematiku.

Druhou změnou bylo vytvoření dotazníku nejen pro učitele, ale i pro ředitele těchto stupňů škol, který napomohl k bližšímu proniknutí k realitě začleňování MV do výuky, a tak k získání komplexnějšího pohledu.

Mírné odlišení od tezí nastalo i v případě odborné literatury, protože se v průběhu zpracování práce ukázalo, že jeden titul zmíněný v základní literatuře v tezích není již pro práci potřebný.

1 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA

Marshall McLuhan údajně řekl: „*Aby byl dnes člověk opravdu vzdělaným, musí být vzdělán v médiích.*“ (Niklesová, Bína, 2010, s. 5). Jeho výrok je už sice několik desítek let starý, ale stále velmi aktuální. Nutnost rozvíjet mediální gramotnost lidí se diskutuje již od 20. století, avšak s globálním rozvojem nových médií je to naprosto nevyhnutelné. Mediální výchova jako taková se může lišit napříč prostředími, ale obecně ji lze popsat „*jako proces, jehož cílem je rozvíjení schopnosti žít s médii tak, aby se využívání médií stalo činností, kterou má jedinec co nejvíce pod vlastní kontrolou a již si dokáže řídit tak, aby mohl mediální nabídky co nejvíce využít ve svůj prospěch*“ (Wolák, 2017, s. 26).

Mediální výchovu jako proces výuky a učení se o médiích definuje i Sochorová, která říká, že jejím hlavním cílem je naučit žáky dovednostem, „*kteřé napomohou zvýšit jejich mediální gramotnost a kritickou reflexi mediálních obrazů, textů a sdělení, jež produkují hromadné masové prostředky.*“ Mediální výchova se jako předmět „*nachází na pomezí pedagogiky, mediálních studií, filmové vědy, estetiky, sociologie, psychologie a dalších humanitních a sociálních disciplín.*“ (Sochorová, 2016, s. 26) Je to tedy poměrně všestranný obor aplikující poznatky napříč různými odvětvími.

„*Mediální výchova představuje systematickou snahu zvyšovat společenské povědomí o médiích a mediálním obrazu světa. Zároveň reflektuje potřebu vybavit jednotlivce dovednostmi potřebnými k samostatné tvorbě mediovaných sdělení. Zaměřuje se zejména na porozumění společenským hodnotám, na dovednosti komunikace a kooperace, na každodenní praktické činnosti mediální povahy a na výchovu k samostatnému jednání a myšlení.*“ (Vránková, 2004a).

Bylo by možné na tomto místě vypsát více definic mediální výchovy ať už z odborné literatury či webových stránek, ale ty výše zmíněné jistě stačí k vytvoření si představy o tom, co pojem mediální výchova znamená a jakých cílů se snaží dosáhnout. S MV úzce souvisí i mediální gramotnost, která bude sice více vysvětlena v další kapitole, přesto již teď ji lze popsat jako cíl MV. Mediální výchova se tedy snaží šířit mediální gramotnost. Lze to dokonce považovat za její hlavní cíl. Naopak, jak se někteří lidé mohou mylně domnívat, mediální výchova se nerovná technologii vzdělávání, ani to není nauka o tom, jak nejúčinněji používat média ve vzdělávacím prostředí a už vůbec to není nauka o tom, jak média obsluhovat (Niklesová, Bína, 2010, s. 10).

1.1 Mediální pedagogika

V úvodu byla definována mediální výchova. Pro úplnost je však třeba od tohoto pojmu odlišit podobný výraz, kterým je mediální pedagogika. Mediální pedagogika představuje oproti mediální výchově širší oborový rámec. Konkrétně usiluje „o popis, teoretickou konceptualizaci a praktickou podporu osvojování si médií subjektem“ (Svrčinová, 2018).

Šedřová definuje mediální pedagogiku následovně: „Mediální pedagogika je pedagogická disciplína, která se zabývá působením médií v procesech edukace a socializace. Usiluje postihnout různé způsoby, jimiž média vyvolávají nebo ovlivňují proces učení“ (2009, s. 787).

Vznik samotného oboru mediální pedagogiky se sice váže nejčastěji k Německu (pod názvem Medienpädagogik) v období 70. let 20. století, v podobném pojetí se však objevuje i v jiných zemích, zejména pak ve Skandinávii, Francii a Kanadě, zde nazvaný jako media education (Schorb, Sloboda, 2009, s. 7-8). Schorb a Sloboda dále zmiňují, že je mediální pedagogika nejen historicky, ale i v současnosti obor fungující napříč mnoha vzájemně provázanými disciplínami. Nejedná se však jen o mediální studia, pedagogiku či společenské vědy, ale čerpá i z oboru informační technologie. Mimo to se jedná o teoretickou i praktickou disciplínu věnující se nejen teorii, ale i výzkumu a praxi a všechny tyto úrovně se navzájem ovlivňují. (2009, s. 8).

Niklesová rozděluje mediální pedagogiku na dva směry, a to na pedagogiku o médiích a pedagogiku s médii. První zmíněný směr zahrnuje výchovu k užívání médií i nauku o médiích. Oproti tomu zmíněný druhý proud se věnuje mediální didaktice, tedy technologii vzdělávání (neboli vzdělávacím technologiím), zaměřující se především na způsoby používání technologickovzdělávacích vyučovacích prostředků, tedy na technickou stránku výuky, a nikoli na samotný vliv médií na společnost (2007, s. 19, 20).

V německém edukačním prostředí se pod pojem mediální pedagogika zařazují čtyři subdisciplíny, a to konkrétně (Niklesová, 2007, s. 75-76):

1 Mediální výchova (die Medienverziehung)

Tento pojem může být označen i jako „praxe mediální pedagogiky“, jde zde především o schopnost kritického využití médií.

2 Mediální didaktika (die Mediendidaktik)

Mediální didaktika se věnuje funkcím a účinkům médií v edukačním kontextu a hledáním způsobů zapojení multimediálních informačních a komunikačních technologií do výuky.

3 Nauka o médiích (die Medienkunde)

Tato subdisciplína se zabývá znalostmi o médiích a jejich technickými vlastnostmi. Ať už technickými informacemi (stavba počítače) či historickými (cesta od knihtisku k filmu), právní, i (ochrana dat), a dalšími.

4 Výzkum médií (die Medienforschung)

Poslední zmiňovaný směr představuje vědecké a výchovné snahy o analýzu a výzkum médií a možnosti použití médií ve školním i mimoškolním prostředí.

V odborné literatuře je uváděno následujících 6 základních směrů vývoje mediální pedagogiky (Bína, Niklesová, 2010, s. 46-47 a Sochorová, 2016, s. 44-45):

1 Autoritativně-normativní mediální pedagogika

Podstatou tohoto směru bylo rozhodnutí pastorační autority o tom, co je a není dobré a následné eliminování špatného vlivu při ponechání toho dobrého. Ještě v předtelevizním období šlo o ochranu před „brakovou“ literaturou či mravnost ohrožujícími představeními. Tento směr byl využit i během druhé světové války, kdy byla média zneužita válečnými mocnostmi k propagandě a indoktrinaci.

2 Alternativní mediální pedagogika

Druhý zmíněný pedagogický směr měl za cíl působit výchovně na vkus mládeže, především k dobrým filmům, nejednalo se tedy pouze o ochranu před neblahými vlivy médií, ale spíše o doplňkový proud.

3 Ochranná pedagogika

Tento ochranný směr se objevil v 60. letech 20. století na základě rozvoje mediální techniky. Divák je zde pokládán za pasivního příjemce, jenž nemá možnost aktivního jednání a mediálnímu působení se může pouze vyhnout vypnutím televizoru. Velmi důležitý zde byl rozhovor, který měl přesvědčovat a ukazovat správnou cestu.

4 Ideologicky-kritický směr mediální pedagogiky

Zmíněný směr se vyvinul v 70. letech minulého století a vycházel z kritiky ideologií (ovlivněn byl zejména tzv. frankfurtskou školou). Snažil se dekodovat ideologický obsah obsažený v médiích prostřednictvím analýzy jazyka. Opět je zde nahlíženo na člověka jako na pasivního příjemce, kterým média manipulují.

5 Společensko-kritický postoj

Tento pátý směr se vyvinul z předchozího, tedy z ideologicky-kritického. Člověk zde již nefiguruje pouze jako pasivní objekt, ale jako aktivní společenský subjekt, jenž se stane producentem pro vyjadřování a prosazování svých vlastních zájmů.

6 Mediální pedagogika zaměřená na jednání

Mediální pedagogika zaměřená na jednání se objevuje v 80. letech 20. století a bývá definována klíčovými slovy: jednání, dospělost a emancipace. Tento směr by měl vést ke třem cílům, a to ke zlepšení schopností jednat, umět se vypořádat se skutečností a porozumění mediálním obsahům. Mezi způsoby dosažení vytyčených cílů lze zahrnout např. sledování videa či představení, následné vedení diskuse o obsahu a provedení reflexe či vyslovování názorů. (Kubíková, 2015, s. 14).

Jak již v této podkapitole o mediální pedagogice bylo zmíněno, mediální výchova je jednou ze subdisciplín mediální pedagogiky, jejímž hlavním cílem je šíření mediální gramotnosti, v rámci které by měl být jedinec schopen „*vyhledávat, analyzovat, hodnotit a dále předávat informace sdělované v médiích*“ (Niklesová, Bína, 2010, s. 9). Bližší definice mediální gramotnosti bude více vysvětlena v následující kapitole.

1.2 Mediální gramotnost

Masová média, tedy periodický tisk, rozhlasové a televizní vysílání a veřejně dostupná sdělení na internetu (Jirák, Köpplová, 2009, s. 21), jsou součástí běžného života každého z nás. Pro mladší generace jsou to pak především síťová média, například mobilní telefony či počítače, která zajišťují připojení k internetu. Média tak ovlivňují chování jedinců, jejich životní styl i kvalitu života. Aby však nebyli uživatelé, tedy mediální publikum, jen pasivními příjemci obsahu ze strany médií, vznikla snaha systematického vzdělávání veřejnosti v oblasti mediální komunikace, která vyústila v začlenění mediální gramotnosti do všeobecného vzdělávání (Jirák, Wolák, 2007, s. 7).

Mičienka a Jirák definují mediální gramotnost následovně: „*Mediální gramotnosti se zpravidla rozumí soubor poznatků a dovedností potřebných pro orientaci v málo přehledné a neprůhledně strukturované nabídce mediálních produktů, které vytvářejí prostředí, v němž se člověk pohybuje*“ (2007, s. 9). Mediální gramotnost tak předkládá poznatky nejen pro získání kritického odstupu od médií, ale také pro využití potenciálu médií jako zdrojů informací, aktivního naplnění volného času či kvalitní zábavy v maximální možné míře. Dále je však mediální gramotnost tvořena i dovednostmi, které umožňují jedinci vytvořit si tento kritický odstup i maximální kontrolu vlastního užívání médií (Mičienka, Jirák, a kol., 2007, s. 9).

Na to, že je mediální gramotnost důležité téma ukazuje i fakt, že již v roce 2009 vydala Evropská komise Doporučení (2009/625/ES) o mediální gramotnosti v digitálním prostředí, ve kterém je mimo jiné MG popisována jako základní dovednost pro všechny věkové kategorie i napříč profesemi a je považována za prostředek k prevenci a snížení rizik vyloučení ze života společnosti (odst. 15).

Česká školní inspekce definuje pojem mediální výchovy ve smyslu výchovně-vzdělávacího procesu a mediální gramotnost jako soubor znalostí a dovedností žáků, kteří jsou schopni nabyté poznatky uplatňovat v běžném životě (ČŠI, 2018, str. 3). Z toho vyplývá, že nabytí mediální gramotnosti je důvodem, proč vyučovat mediální výchovu a že tedy mediální výchova rozvíjí mediální gramotnost.

Původně pojem gramotnost znamenal schopnost číst, psát, případně i počítat, dnes je však tato gramotnost považována pouze za základní. Mimo ni se totiž již od druhé poloviny minulého století začaly objevovat další gramotnosti potřebné pro začlenění jedince do hospodářského, společenského a kulturního života společnosti. Valenta mimo mediální gramotnost zmiňuje například gramotnost dokumentovanou (schopnost vyhledat informace i jinde, než v daném textu), numerickou (schopnost pracovat s čísly), čtenářskou (schopnost rozumět

textům), finanční (znalosti a dovednosti k finančnímu zabezpečení sebe a rodiny) či multimodální, která znamená schopnost člověka získávat informace z různých zdrojů (2015, s. 2 – 5 a Pavelková, 2015).

K výčtu gramotností je třeba připojit i gramotnost digitální. *„Digitální gramotnosti rozumíme soubor digitálních kompetencí (vědomostí, dovedností, postojů, hodnot), které jedinec potřebuje k bezpečnému, sebejistému, kritickému a tvořivému využívání digitálních technologií při práci, při učení, ve volném čase i při svém zapojení do společenského život“* (NÚV.CZ, 2021).

Díky rozšíření internetu a digitalizace dochází ke sblížení (konvergenci) masových médií a interpersonální komunikace a s tím související prolínání jednotlivých gramotností, jež s médii a technologiemi souvisí. Tedy především jde o gramotnosti mediální, digitální, čtenářskou, informační či multimodální a další. Do budoucna by neměly být vnímány odděleně, ale naprosto naopak – jako vzájemně se doplňující a prolínající koncepty (Zezulková, Šťastná, Jiráček, 2019).

Rozšiřování povědomí nejen o mediální, ale i digitální gramotnosti a vzdělávání občanů v této oblasti by rovněž mohlo napomoci v boji proti dezinformacím a fake news, jež spolu s hybridními hrozbami rezonují současným světem (Magdoňová, 2021). Hybridní působení si lze představit jako *„nástroje, ať už politické, diplomatické, ekonomické, které mají za cíl získat vliv na úkor společnosti a státu. Tradičně to využívají státy, ale dnes jsou to i anonymní skupiny působící například v kyberprostoru. [...] Hybridní působení je totiž úzce provázáno s rozvojem informačních technologií. Jak se zlepšují, zdokonalují a zrychlují technologie, tak i taktika hybridního působení je více zaměřena na slabiny společnosti, na jednotlivce, zájmové skupiny“* (Magdoňová, 2020). Jednou ze snah hybridních aktérů je totiž rozpolcení a polarizace společnosti, čemuž zcela jistě zmiňované dezinformace slouží. Bojovat se s nimi dá zejména vzděláváním občanů v mediální a digitální gramotnosti (Magdoňová, 2021).

1.3 Koncepty mediální výchovy

Mediální výchova je vyučována takřka po celém světě, s čímž souvisí, že je možné se napříč zeměmi setkat s různými přístupy k MV. Ty se však spíše doplňují, než vylučují, což lze vidět i na výše zmíněných vývojových směrech mediální pedagogiky, které se nejen vyvíjely jeden z druhého, ale i vzájemně prolínaly. Vedle sebe tak funguje více konceptů. Bína uvádí, že se mediální výchova uskutečňuje ve dvou typech výuky, a to konkrétně v dovednostní („médiá hrou“ nebo „dělání“ médií) a kritické, při které se klade důraz na analyzování obsahu médií a poučení o jejich chování (Bína, 2005, s. 21).

V rámci první dovednostní větve MV, nazývané i learning by doing, se žáci učí zejména hledat informace a ty pak převádět do realizace vlastních nápadů a vytvářet tak vlastní mediální produkci, ať už se jedná o psaní školního časopisu, tvorbu webových stránek či fotografování. Výuka založená na praktických dovednostech je více rozšířena ve Spojených státech amerických (Sochorová, 2016. s. 31,32). Bína dodává: „*Vyzkouší si redakční a týmovou práci, budou zařazeni do určité hierarchie a budou pracovat pod osobním, prostorovým i časovým tlakem. Tím získají přístup k poznatkům o principech fungování médií. Seznámí se také s faktory, které individuální svobodu člena týmu a vlastní tvůrčí práci ovlivňují a omezují. Mezi omezující faktory můžeme zařadit osobu editora, ekonomické zdroje a cíle média, zájmy a preference publika nebo etické principy novinářské práce. Politické tlaky v tomto cvičném prostředí nahrazuje vedení školy a sdružení rodičů.*“ (2005, s. 21, 22).

Naopak koncept nazvaný jako kriticko-hermeneutická větev mediální výchovy, či podle Bíny a Niklesové jen kritická analýza (2010, s. 58), je podle Vránkové typický pro kontinentální evropské země, Skandinávii a Kanadu. Hlavním cílem je naučit žáky kritickému myšlení a následné interpretaci mediálních sdělení se zaměřením na zpravodajství, reklamy a pořady spotřební zábavy. Pochopením mechanismů produkce i distribuce mediovaných sdělení si žáci zakoření kritický odstup od sdělovaného obsahu. Díky kritickému přístupu dokážou žáci odhalit ve sdělení případné manipulační či propagační metody. S těmito dovednostmi se žáci následně zařadí mezi tzv. aktivní publikum, které nejen konzumuje obsah médií, ale je schopno zakódovaný obsah i dekodovat (2004b). Sochorová k tomuto konceptu dodává: „*Přitom je rovněž důležité, aby žáci reflektovali mediální sdělení, jež vycházejí z jejich vlastního kulturního prostředí. Ve sděleních komunikovaných prostřednictvím masových médií se odrážejí právě i stereotypy, mýty, kulturní symboly, zažitá vzorce chování a jednání, jakož i zvnějšku vytvořený úhel pohledu na sociální realitu a proces její interpretace.*“ (2016, s. 31).

Zmíněné dva koncepty se nejenom navzájem doplňují, jsou dokonce neoddělitelné. Těžko by žáci mohli prostřednictvím learning by doing rozvíjet zejména své praktické dovednosti a znalosti, pokud by postrádali předešlé teoretické poznatky. Přestože byly vypíchnuty hlavní oblasti, kde každý z konceptů dominuje, neznamená to, že by vedle něj neexistoval druhý přístup (Kubíková, 2015, s.18).

Kriticko-hermeneutická větev mediální výchovy a learning by doing se dají považovat za tradiční pojetí mediální výchovy. Finský autor Seppo Tella se ve své práci zabývá rozlišením právě tohoto tradičního přístupu a tzv. teleologického přístupu. Ve svém článku *On Whose Terms? Aspects of Media Education* nazývá tradiční přístup jako *mainstream media education*, ve kterém jsou dominantní dva komponenty, a to masová komunikace a pedagogika (1997, s. 1). Masová komunikace podle něj odkazuje na masová média, kterými mohou být jakékoli komunikační kanály určené k masové spotřebě, zejména pak tisk, televize a rádio. Zpráva otištěná v novinách bude mít jinou podobu než v televizi. Navíc může dojít i ke zkreslení informací. MV tak leží na pomezí mezi masovou komunikací a pedagogikou. Autor dokonce označuje mediální výchovu za normativní oblast, které by tak měla poskytovat instrukce o tom, jak se vypořádat s informací, jež produkují masová média směrem k veřejnosti (Tella, 1997, s. 2).

Oproti tomu teleologický přístup k mediální výchově je spojen s digitálními nebo tzv. novými médii, které jdou ruku v ruce s technologickým pokrokem. Tento novější přístup nahlíží na mediální výchovu z pohledu moderních informačních a komunikačních technologií. Zabývá se možnostmi, jaké nabízí tyto digitální technologie pro vzdělávání, ať už formou výukových aplikací či problematikou virtuálních škol a univerzit (Tella, 1997, s. 6 a Kubíková, 2015.s. 19).

2 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA V ČESKÉ REPUBLICE

První snahy o systematické pojetí mediální výchovy u nás se začaly objevovat v druhé polovině 90. let 20. století. Základ pro začlenění mediální výchovy do školní výuky položil projekt Příprava koncepce mediální výchovy na českých školách, jenž byl od roku 1998 realizován v Centru pro mediální studia FSV UK pod vedením Jana Jiráka a Pavla Kuchaře. Následně začal tento tým na žádost Ministerstva školství v roce 2000 pracovat na začlenění MV do vznikajících vzdělávacích osnov (Šebeš, 2016, s. 3-4).

2.1 Průřezová témata v RVP ZV

Mediální výchova byla zařazena do vznikajícího Rámcového vzdělávacího programu jako průřezové téma roku 2000, od školního roku 2006/2007 pak již jako součást realizované kurikulární reformy (Mičienka, Jirák, 2007, s. 11).

Průřezová témata představují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současnosti, jenž prochází napříč vzdělávacími oblastmi a dochází tak k propojování vzdělávacích obsahů jednotlivých oborů. Realizace průřezových témat je povinnou součástí základního vzdělávání a všechna témata musí být zařazena do vzdělávání na 1. i 2. stupni. Na druhou stranu však není povinnost zařadit všechna témata do každého ročníku.

Osmiletá gymnázia musí na nižším stupni zařadit všechna průřezová témata RVP ZV, přitom platí, že kromě průřezového tématu Výchova demokratického občana, který musí být zde realizován celý, stačí z ostatních témat vybrat aspoň některé tematické okruhy. Šestiletá gymnázia musí rovněž realizovat celé téma Výchova demokratického občana z RVP ZV z toho důvodu, že toto téma Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G) již neobsahuje a kromě něj i všechna průřezová témata z RVP G (RVP ZV, 2017, s. 126).

V průběhu výuky na obou stupních základního vzdělávání má škola povinnost nabídnout žákům postupně všechny tematické okruhy jednotlivých témat, jejich rozsah a způsob realizace pak stanovuje školní vzdělávací plán (ŠVP). Záleží také na každé škole, jestli integruje průřezová témata do jednotlivých vzdělávacích předmětů, vyčlení pro ně samostatné předměty či zorganizuje vzdělávací projekty nebo kurzy (RVP ZV, 2017, s. 126).

Pro základní vzdělávání jsou v RVP ZV vyčleněna následující průřezová témata:

- 1 Osobnostní a sociální výchova
- 2 Výchova demokratického občana
- 3 Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- 4 Multikulturní výchova
- 5 Environmentální výchova
- 6 Mediální výchova (2017, s. 126)

2.2 Postavení mediální výchovy v RVP ZV

Mediální výchova začleněná v základním vzdělávání představuje dle RVP ZV „*elementární poznatky a dovednosti týkající se mediální komunikace a práce s médii*“ (2017, s. 138). Mediální výchova má za cíl vybavit žáky základní úrovní mediální gramotnosti, tedy aby si žáci osvojili základní poznatky o fungování a společenské roli současných médií (o jejich historii či struktuře fungování) a rovněž získali dovednosti k poučenému, aktivnímu a nezávislému zapojení žáků do mediální komunikace. Jednou z nejpodstatnějších schopností je v Mediální výchově schopnost analyzovat nabízená sdělení, dále posoudit jejich věrohodnost a následně zhodnotit jejich komunikační záměr. Žáci by díky mediální výchově měli být schopni také určité orientace v nabízených mediovaných obsazích a být schopni zvolit si dané médium pro naplnění svých potřeb (ať už se jedná o potřebu naplnění volného času či vzdělávání) (RVP ZV, 2017, s. 138).

Průřezové téma Mediální výchova má dle RVP ZV velmi blízko ke vzdělávací oblasti Člověk a společnost, kam spadají předměty Dějepis a Výchova k občanství i díky možnosti vyhledávat paralely mezi historií a současností či porovnávat jevy v evropském a celosvětovém měřítku. Mediální výchova je zaměřena kromě již dříve zmíněného vytváření kritického odstupu od mediovaných sdělení i na schopnost interpretovat dané sdělení podle jeho informační kvality (např. reklamu podle účelnosti nabízených informací či zpravodajství podle věrohodnosti zpráv) (RVP ZV, 2017, s. 138). Žáci by se například v hodinách dějepisu měli naučit rozlišit věrohodné zdroje od nevěrohodných či popsat společensko-politické pozadí vzniku historické informace (Pastorová, Jiráková, 2015, s. 78). Se vzdělávací oblastí Jazyk a jazyková komunikace, tedy s předmětem Český jazyk a literatura a cizími jazyky spojuje mediální výchovu vnímání mluveného i psaného projevu, jeho stavby, rozličných typů obsahů a rovněž i získání dovedností v oblasti komunikace, argumentace a dialogu (RVP ZV, 2017, s. 138).

Vzdělávací oblast Informační a komunikační technologie zprostředkovává využití tištěných i digitálních dokumentů jako zdrojů informací. Důležitá je zde věcná správnost a přesnost sdělení, kterou se žáci učí prostřednictvím kritické analýzy textů i vlastní produkcí. Je zde rovněž kladen důraz na zevrubné prověřování všech informací. Vzdělávací oblast Umění a kultura s předměty Hudební a Výtvarná výchova napomáhá k získání schopnosti vnímat, interpretovat a následně kriticky ohodnotit výtvořky umělecké i běžné mediální komunikace (RVP ZV, 2017, s. 138)

Integrace mediální výchovy do vyučovacích předmětů je sice nejčastější, ale vůbec ne jednoduchou metodou. Ostatní předměty totiž nejsou MV nadřazené, ale mají se vzájemně rovnocenně prolínat. To ovšem klade vysoké nároky na pedagogy, kteří musí disponovat aktuálními znalostmi nejen z oblasti daného vyučovaného předmětu, ale také z mediální výchovy. Bohužel však nejsou v RVP ZV definovány výstupy průřezových témat, na rozdíl od ostatních vzdělávacích oborů, a proto vznikl dokument Doporučené očekávané výstupy, jež rovněž napomáhá k hodnocení žáků, které by nemělo probíhat samostatně v každém předmětu, ale propojeně. (Pastorová, Jiráček, 2015, s. 73, 74).

Dva tematické okruhy průřezového tématu MV v RVP ZV obsahují následující okruhy:

1 Tematický okruh receptivních činností

- Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení
- Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality
- Stavba mediálních sdělení
- Vnímání autora mediálních sdělení
- Fungování a vliv médií ve společnosti

2 Tematický okruh produktivních činností.

- Tvorba mediálního sdělení
- Práce v realizačním týmu (2017, s. 140)

Mimo tyto okruhy nezapomíná RVP ZV ani na žáky s lehkým mentálním postižením, u kterých se realizace MV má zaměřit zejména na uvědomění si hodnoty vlastního života a odpovědnosti za jeho naplnění, na využití potenciálu médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy i naplnění volného času, na rozvoj komunikační schopnosti, zejména při veřejném vystupování či na rozvoj citlivosti žáků vůči stereotypům v obsahu médií a další. Samozřejmostí je pak přizpůsobení výuky průřezového tématu podle individuálních možností a schopností žáků s lehkým mentálním postižením tak, aby přiměřeně podporovala utváření žádoucích postojů (2017, s. 138, 139).

2.3 Přínosy mediální výchovy dle RVP ZV

V RVP ZV je uvedena celá řada přínosů MV jakožto průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka, zmiňme zde alespoň některé:

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma (RVP ZV, 2017, s. 139):

- *„přispívá ke schopnosti úspěšně a samostatně se zapojit do mediální komunikace*
- *umožňuje rozvíjet schopnost analytického přístupu k mediálním obsahům a kritického odstupu od nich*
- *učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy i naplnění volného času*
- *rozvíjí komunikační schopnost, zvláště při veřejném vystupování a stylizaci psaného a mluveného textu*
- *přispívá k využívání vlastních schopností v týmové práci i v redakčním kolektivu*
- *přispívá ke schopnosti přizpůsobit vlastní činnost potřebám a cílům týmu“*

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma (RVP ZV, 2017, s. 139):

- *„rozvíjí citlivost vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálních sdělení*
- *vede k uvědomování si hodnoty vlastního života (zvláště volného času) a odpovědnosti za jeho naplnění*
- *rozvíjí citlivost vůči předsudkům a zjednodušujícím soudům o společnosti (zejména o menšinách) i jednotlivci*
- *napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnosti za způsob jeho formulování a prezentace.“*

V první části práce jsou shrnuty teoretické základy týkající se tématu mediální výchovy. V druhé kapitole je uvedeno, jakým způsobem a ve kterých vzdělávacích oblastech má být mediální výchova při výuce na základních školách v České republice začleněna. Nezbyvá než zjistit prostřednictvím vlastního výzkumu, jestli k tomu tak opravdu dochází i v každodenní praxi.

3 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA NA 2. STUPNI ZŠ Z POHLEDU UČITELŮ – VLASTNÍ VÝZKUM

Cílem následující praktické části této bakalářské práce je odpovědět na výzkumné otázky, které jsou definovány v podkapitole 3.1. Bude zkoumáno začleňování mediální výchovy jakožto průřezového tématu do výuky na brněnských základních školách a nižších stupních gymnázií. Nejen samotný způsob začlenění mediální výchovy do hodin, ale i zkušenost učitelů s výukou MV při studiu učitelství na vysoké škole či jejich názor na mediální výchovu jako takovou. Práce se zabývá učiteli a jejich názorem na toto téma z toho důvodu, že je pohled učitelů specifický v tom, že vnímají dané téma prizmatem svých pedagogických úkolů. V rámci tezí bakalářské práce bylo původně pracováno jen se 2. stupněm základních škol, ale pro účely získání širšího pohledu na existující praxi byly nakonec do výzkumu zahrnuty i odpovídající stupně nižších gymnázií. Tedy první čtyři roky osmiletých gymnázií a první dva roky šestiletých gymnázií, které se překrývají s druhým stupněm povinné základní docházky.

Výzkumnou metodou se stalo dotazníkové šetření provedené pomocí internetového dotazníku. Cílem bylo získat 20 odpovědí od učitelů základních škol a gymnázií, přesněji řečeno 2. stupně ZŠ a nižších gymnázií v městě Brně. Kromě dotazníku pro učitele byl však vytvořen a rozeslán i dotazník určený ředitelům škol pro získání komplexního pohledu na problematiku. Vzhledem k nízkému počtu respondentů i otevřené otázce obsažené v dotazníku se jednalo o kvalitativní výzkum. Z toho důvodu jsou zjištěné poznatky okomentovány slovně s důrazem na propojení odpovědí jednotlivých respondentů.

3.1 Výzkumné otázky

Na základě teoretické části práce byly vytvořeny hlavní výzkumné otázky:

1. Je po více než 15 letech v RVP ZV začleňováno průřezové téma Mediální výchova do výuky?
2. Jakým způsobem je MV realizována?
3. Ve kterých předmětech se tak děje?

3.2 Metodika, výběr respondentů a sběr dat

Pro získání odpovědí na hlavní výzkumné otázky byl vytvořen dotazník pro pedagogy obsahující 20 otázek, z toho 15 meritorních otázek a 5 doplňujících analytických otázek zjišťující pohlaví, věk či aprobaci učitele. Dotazník tvořily převážně uzavřené a polouzavřené otázky, ale i jedna otázka otevřená, která byla umístěna na prvním místě. Mezi uzavřené otázky byly zařazeny otázky dichotomické, Likertova škála, dále výčet položek (tzv. multiple choice) a v jednom případě i seřazení položek od nejdůležitější po nejméně důležitou. Pro větší diverzitu typů otázek byl dvakrát využit i sémantický diferenciál. Přesné znění otázek je uvedeno v Příloze 1 této práce.

Kromě dotazníku pro pedagogy byl vytvořen i krátký dotazník pro ředitele vybraných škol, který obsahoval pouze několik uzavřených meritorních otázek, jež byly opět doplněny otázkami analytickými. Dotazník pro ředitele byl formulován jako kratší výzkum v porovnání s dotazníkem pro učitele z toho důvodu, že jeho cílem bylo uvedení do problematiky začleňování mediální výchovy do výuky od těch nejpovolanějších, tedy ředitelů škol. Přesné znění otázek obsahuje Příloha 2 této práce.

Vybrala jsem a následně kontaktovala celkem 10 základních škol a 8 gymnázií, všechny školy se nachází v městě Brně. Na začátku výzkumu jsem původně 5 základních škol a 5 gymnázií kontaktovala pouze e-mailem. Vzhledem k tomu, že jsem však po dvou týdnech získala jen jednu odpověď od ředitele a dvě odpovědi od vyučujících, kontaktovala jsem vybrané školy znovu, ale telefonicky a přidala dalších 5 základních škol a 3 gymnázia, jejichž vedením jsem nejprve zatelefonovala a když svolili pro zapojení do výzkumu, bližší informace jsem poslala e-mailem.

E-mailem i telefonicky jsem tedy vedením všech škol vysvětlila, proč tento výzkum dělám, z jakého důvodu a do e-mailů i přiložila odkaz na oba dotazníky – tedy na dotazník pro ředitele i učitele. Žádala jsem ředitele, aby předali dotazník určený pedagogům zvláště těm vyučujícím, kteří začleňují mediální výchovu v rámci svých hodin a zároveň jsem požádala ředitele i o vyplnění dotazníku, který byl určen přímo pro ně. Tento dotazník vyplnilo nakonec celkem 5 ředitelů. Rovněž jsem uvedla, že jsou oba dotazníky anonymní. Proto v případech, kdy v následné analýze zmiňuji učitele či ředitele škol v mužském rodě, vyjadřuji se o těchto skupinách respondentů v obecném slova smyslu bez ohledu na to, zda mluvím o ředitelích či ředitelkách, resp. učitelích či učitelkách.

Většina ředitelů s rozesláním dotazníku pro pedagogy souhlasila, ale stále jsem měla jen tři odpovědi od pedagogů. Proto jsem se nakonec rozhodla oslovit pedagogy osobně, nejen mé vyučující na nižším gymnáziu, kde jsem studovala, ale i další pedagogy, které znám já nebo mí přátelé. Tento způsob se ukázal jako mnohem efektivnější než kontaktování učitelů skrze vedení škol. Získala jsem totiž takto dalších 17 vyplnění dotazníku. Vysvětluji si to zejména tím, že v měsíci červnu, kdy sběr dat probíhal, se blížil zároveň i konec školního roku a vedení škol i pedagogové byli zahlceni prací, a proto se nezapojili do výzkumu. Ale při osobním kontaktu s konkrétním pedagogem, zejména pokud se jednalo o známé, dotazník vyplnilo více pedagogů právě ve snaze vypomoci mi s výzkumem. Požádala jsem o rozeslání dotazníku pedagogům na 2. stupni ZŠ a nižších gymnáziích i mé známé, podmínkou ale bylo, že se musí jednat o vyučující na brněnských školách.

Dotazník byl připraven na základě teoretické části práce a hlavních výzkumných otázek formulovaných v podkapitole 3.1. Sběr dat probíhal tedy během celého měsíce června skrze internetové dotazníky na webu Survio. Po získání určeného minimálního počtu odpovědí byly výsledky zpracovány do grafů pomocí programu MS Excel a skrze ně byly odpovězeny výzkumné otázky.

3.3 Formulace výsledků

Následující část práce přináší analýzu výsledků z obou provedených dotazníkových šetření, tedy z hlavního dotazníku určeného učitelům 2. stupně základních škol a odpovídajících stupňů nižších gymnázií, ale i z dotazníku určeného ředitelům škol. Výsledky budou strukturovány podle jednotlivých výzkumných otázek, vzhledem ke kvalitativní povaze výzkumu ovšem s důrazem na provázání odpovědí konkrétních respondentů. Odpovědi na analytické otázky budou kvůli přehlednosti zpracovány do podoby grafů s komentářem. Nejprve bude analyzován dotazník určený učitelům a následně i dotazník, který vyplňovali ředitelé škol.

3.3.1 Výsledky dotazníku pro učitele

Otázka č. 1: Co si představujete pod pojmem Mediální výchova?

První otázka dotazníku určenému učitelům byla jako jediná formulovaná otevřeně, a to z toho důvodu, aby nebyli respondenti omezeni např. určitým výčtem odpovědí, které bych jim tak mohla tzv. vložit do úst, ale aby měli možnost volně napsat to, co si pod pojmem mediální výchova představují.

Některé odpovědi obsahovaly jen jednu větu, jako např. „orientovat se v médiích“, jiné byly rozsáhlejší „Seznámení žáků s typy médií, reklamou, klamavou reklamou, ověřování informací, které nám média poskytují.“. Mezi odpověďmi se opakovaly pojmy jako kritické čtení, kritické myšlení, kritický pohled na média. Vyskytlo se i téma pravdivých a nepravdivých informací, hoaxů, vliv médií na žáky a jejich ne/bezpečnost. Celkově se dá prohlásit, že respondenti odpovídali v souladu s teoretickou částí práce a jejich odpovědi tak naplnili představu o mediální výchově. Přesné odpovědi obsahuje následující tabulka.

Tabulka 1: Představy učitelů o mediální výchově

Co to jsou média, jejich vliv na život a jak je používat

elektronická informace

Informace o síle slova a médiích, rozeznat pravdivé a nepravdivé informace, orientace v médiích

Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, stavba mediálních sdělení, vliv médií ve společnosti

kritické čtení informací, ověřování zdrojů, rozpoznávání manipulace a reklamy

Seznámení žáků s typy médií, reklamou, klamavou reklamou, ověřování informací, které nám média poskytují.

Naučit děti schopnosti rozlišit věrohodné a nevěrohodné zdroje (internetové i tištěné), zpravodajské servery apod. Také sociální sítě - pozitiva, negativa, rizika.

Orientovat se v mediích

podpora kritického myšlení, bezpečnost na internetu

Práci s médii a s informacemi

seznámení žáků s vlivem médií na nás

televize, noviny, internet

Rozeznávání kvality informací, práce se zdroji, zamezení šíření dezinformací,

kritický či realistický přístup ke světu medií (TV, internet, sociální sítě, reklamy, noviny, zprávy, Wikipedie), ověřování zdrojů...

Ukázat dětem přímá i nepřímá informační nebezpečí v oblasti médií.

Vychova, jejíž rolí je žáky naučit orientovat se ve světě informací, které jsou poskytovány sdělovacími prostředky

výchova týkající se mediálního světa - pozitiva i negativa, reklamy, hoaxy apod.

Výuka s pomocí technologií a práce s materiály více druhů médií

využití médií (zprávy, tisk, internet...)

Zisk kritického pohledu, přehledu a bezpečnosti v obousměrném toku informací.

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

Při pohledu na odpovědi lze konstatovat, že učitelé při představě o mediální výchově inklinují ke konceptu kritické analýzy či kritické interpretace již existujících mediálních obsahů, než že by s dětmi prostřednictvím směru learning by doing vytvářeli vlastní mediální produkty. Toto pojetí mediální výchovy však vychází z teoretické části, kde je uvedeno, že právě tento způsob je typický zejména pro evropské země. Avšak i mezi respondenty se vyskytli tací, kteří s žáky na vlastních mediálních produktech pracují.

Pedagog, který v otázce č. 9 uvedl, že se věnuje oběma tematickým okruhům z RVP ZV, jež spadají do produktivních činností, tedy okruhům „*Tvorba mediálního sdělení*“ a „*Práce v realizačním týmu*“ v první otázce odpověděl: „*Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, stavba mediálních sdělení, vliv médií ve společnosti*“. Jeho představu o mediální výchově považuji za jednu z nejlepších, protože zahrnuje mnoho témat mediální výchovy, z čehož vyplývá, že se respondent v problematice orientuje a dle jeho výše zmíněné odpovědi na otázku č. 9 je vidět, že MV nejen rozumí, ale rovněž ji aplikuje do praxe v rámci své aprobace informatika. Tento učitel se také v mediální výchově dále vzdělává, a kromě zmíněných okruhů produktivních činností (v rámci kterých s dětmi tvoří nejen školní časopis, ale i web školy) se ve svých hodinách věnuje i okruhům „*Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality*“ a „*Stavba mediálních sdělení*“. Tento pedagog též jako jediný v otázce č. 13, kde jsem se ptala na frekvenci začlenění MV do výuky, vybral odpověď „*velmi často*“.

Otázka č. 2: Setkali jste se s MV při Vašem studiu učitelství na vysoké škole?

Na začátku dotazníku mě také zajímalo, zda se pedagogové setkali při svém studiu učitelství na vysoké škole s mediální výchovou. Tato otázka byla koncipovaná jako uzavřená s možností výběru jedné odpovědi. Byla přidána i odpověď „*nemám pedagogické vzdělání*“ z toho důvodu, že za určité situace může vyučovat i učitel bez pedagogického vzdělání. Mezi respondenty se však nikdo takový nenašel.

Jen dva učitelé odpověděli, že se s mediální výchovou při studiu učitelství setkali, 10 respondentů zvolilo opačnou odpověď. Poměrně velké procento lidí, konkrétně 40 %, zvolilo poslední možnou odpověď, a tedy tu, že si to již nevybavují. S ohledem na léta praxe vyučujících uvedená na konci dotazníku je to pochopitelné.

Předpokládala jsem, že se s výukou mediální výchovy již při studiu na VŠ mohli setkat spíše mladší pedagogové, odpověď „*Ano*“ však u této otázky zvolili jen dva starší respondenti ve věku 45 a 56 let s aprobací anglický jazyk + zeměpis a křesťanská výchova + etická výchova. Naopak nejmladší respondenti (ve věku 25 a 29 let s aprobací anglický jazyk a výtvarná výchova) uvedli, že se s mediální výchovou při studiu neseťkali.

Kvůli velikosti vzorku nelze výsledky zobecnit, přesto fakt, že dva mladí pedagogové uvedli, že se s MV při jejich vysokoškolském studiu neseťkali, považuji za důležitý, protože to znamená, že byt' musí být mediální výchova zařazena do výuky, pedagogové ji při svém studiu stále povinně absolvovat nemusí, což by se mělo změnit, a to minimálně při studiu učitelství těch předmětů, ke kterým má dle RVP ZV mediální výchova obsahově blízko.

Otázka č. 3: Pokud ano, jakým způsobem byla MV vyučována?

Tato otázka byla koncipována jako dodatková otázka k té předchozí. V poznámce u znění otázky bylo uvedeno, ať respondenti odpoví na tuto otázku jen v případě, že v otázce číslo 2 zaškrtnou ano. Otázka č. 3 byla také uzavřená, možné odpovědi byly čtyři. Podmínku uvedenou v poznámce však nedodrželi všichni, protože na tuto otázku odpověděl větší počet učitelů než ten, který v předchozí otázce zvolil „Ano“.

Ti, kteří tedy v předchozí otázce odpověděli souhlasně, nyní uvedli, že se s mediální výchově při studiu na vysoké škole setkali jen v rámci jiného předmětu. Z toho usuzují, že problematika mediální výchovy nemohla být pravděpodobně probrána do hloubky a mohlo se jednat spíše o nějaký úvod či letmý průlet skrze toto téma.

Otázka č. 4: Pokračujete v sebevzdělávání v oblasti Mediální výchovy?

Tato otázka byla opět povinná pro všechny a jednalo se o tzv. dichotomickou otázku, byly tedy možné jen dvě odpovědi Ano/Ne.

Většina respondentů odpověděla, že se dále vzdělává, což je jistě pozitivní výsledek. Na druhou stranu to právě může být způsobeno nedostatečným vzděláním v oblasti průřezového tématu mediální výchovy již při studiu na pedagogických fakultách a samovzdělávání je tak jediným řešením a nutností vzhledem tomu, že začleňovat MV do výuky je povinné. Na druhou stranu, i kdyby se všichni pedagogové setkali s MV již při svém studiu, další vzdělávání by mělo být naprosto na místě vzhledem k aktuálnosti a neustálému vývoji tématu, technologií a poznatků s ním souvisejících.

Snažila jsem se zaměřit se hlouběji na odpovědi těch učitelů, kteří zde odpověděli, že se dále nevzdělávají, nenašla jsem však žádné jiné společné pojítko mezi dalšími odpověďmi a respondenty.

Otázka č. 5: Pokud ano, jakým způsobem?

Zde se jednalo opět o doplňkovou otázku k té předchozí, a tedy o nepovinný dotaz. V poznámce pod zněním otázky bylo opět specifikováno, že zde mají respondenti odpovídat pouze v případě, že v předchozí otázce zvolili odpověď „Ano“. V tomto případě si však všichni respondenti poznámky patrně všimli, protože zde správně odpověděli pouze ti, kteří tedy v předchozí otázce odpověděli kladně.

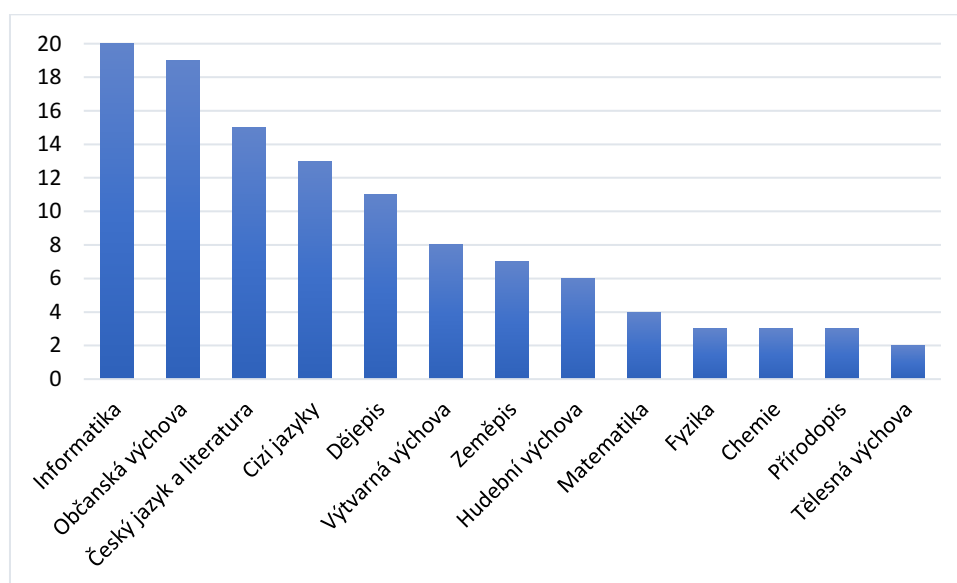
Co se týče samotné formy dalšího vzdělávání pedagogů, výsledek byl jednoznačný. Všichni pedagogové zvolili, že se v oblasti MV vzdělávají samostatně, ať už se jedná o čtení odborných knih na toto téma či jinou formu.

Vzhledem k tomu, že by měla být MV začleňována do výuky opravdu na každé škole, mohlo by vedení škol více podporovat pedagogy v dalším vzdělávání například i formou různých seminářů či jiných aktivit pořádaných ze strany vedení škol.

Otázka č. 6: Ve kterých předmětech je podle Vás možné realizovat Mediální výchovu?

Tato otázka byla koncipována jako polouzavřená s možností výběru více odpovědí, tzv. multiple choice, respondenti tedy mohli napsat i vlastní odpověď do kolonky jiné. Stalo se tak v jednom případě, kdy respondent doplnil, že dle jeho názoru lze realizovat MV ve všech vypsaných předmětech. Proto byl při tvorbě grafu ke všem ostatním předmětům připočten jeden hlas. Pro analýzu této odpovědi byl vytvořen graf pro lepší přehlednost jednotlivých výsledků.

Graf 1: Předměty vhodné k realizaci MV

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

Mediální výchova, už ze své podstaty, má nejbližší pravděpodobně k počítačům (či telefonům a dalším chytrým zařízením) a tedy i k předmětu Informační a komunikační technologie, zkráceně informatika. RVP ZV uvádí, že lze MV kromě zmíněné informatiky propojit i s humanitními obory, zejména s českým jazykem, dějepisem, občanskou výchovou (výchovou k občanství) a také s hudební a výtvarnou výchovou.

Tuto teorii potvrzuje i výzkum a odpovědi respondentů, které jsou tedy v souladu s RVP ZV. Přestože lze podle pedagogů účastníků se výzkumu konstatovat, že by se mohla mediální výchova realizovat ve všech uvedených předmětech, výše zmíněná informatika spolu s humanitními předměty nepřekvapivě převládá zejména kvůli bližší obsahové podobnosti jednotlivých předmětů, které se tak mohou s mediální výchovou navzájem doplňovat. Jak už totiž bylo zmíněno výše, to, že je MV průřezové téma neznámá, že by byla vůči ostatním předmětům, ve kterých je realizována, v podřazeném postavení, ale naopak se jedná o předměty na stejné úrovni bez ohledu na to, do jakého předmětu je zařazena.

Otázka č. 7: Začleňujete MV do svých hodin?

Na tuto otázku odpověděli negativně jen dva respondenti, které jsem pro další odpovědi vyloučila z analýzy, aby nebyly výsledky zkreslené. Zajímavé je, že jedním z nich byl pedagog vyučující výtvarnou výchovu, který však v předchozí otázce prohlásil, že dle jeho názoru lze MV začlenit právě i do výuky výtvarné výchovy, tedy předmětu, jež vyučuje. Zároveň tři učitelé odpověděli, že nedovedou posoudit, zda začleňují MV do svých hodin či ne. I tyto vyučující jsem tedy vyloučila z dalšího výzkumu. V dalších otázkách budu tak pracovat s odpověďmi patnácti respondentů, kteří v této otázce odpověděli, že MV do své výuky začleňují.

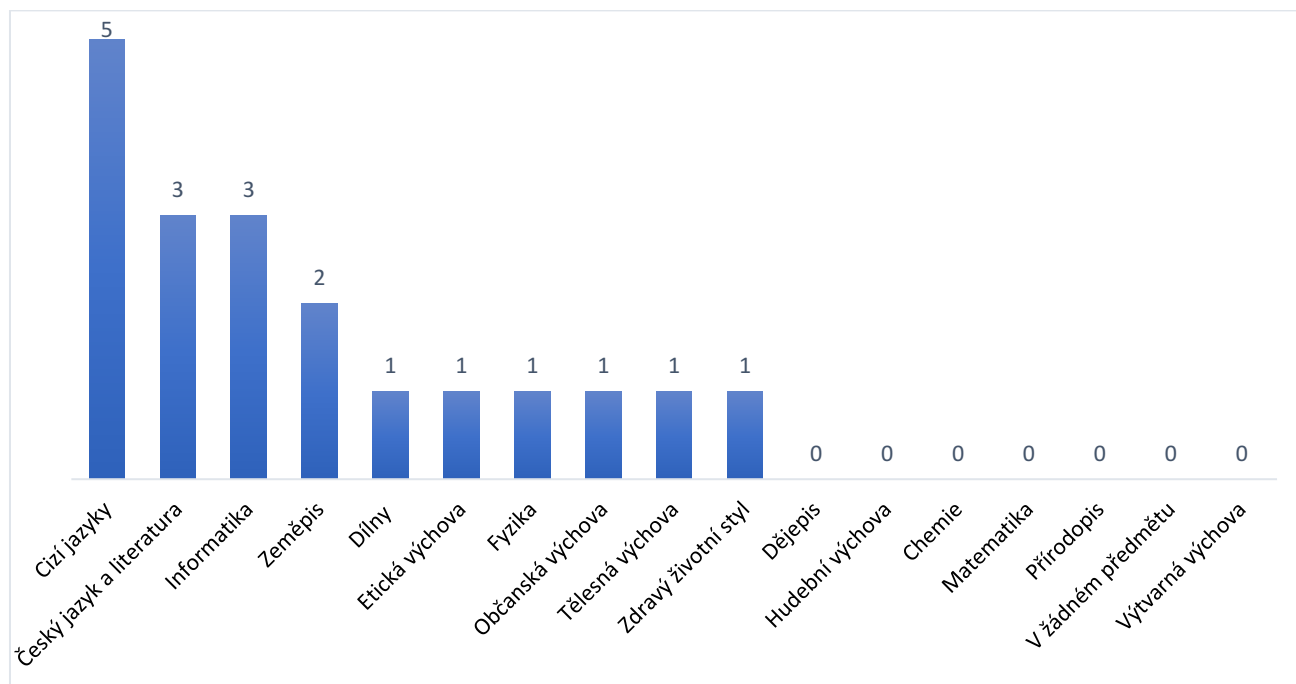
Učitelům, kteří ve své výuce nerealizují mediální výchovu by mohlo pomoci konkrétnější vymezení MV či přesnější osnovy (způsoby) začlenění mediální výchovy do daných předmětů. Dva učitelé, kteří zvolili neutrální odpověď, mají aprobaci matematika a matematika s fyzikou a zároveň v předchozí otázce uvedli, že si nemyslí, že by v těchto předmětech šlo začlenit MV do výuky, což patrně vysvětluje volbu jejich odpovědi, která je v tomto případě logická. Třetí respondent, který vybral možnost „*Nedovedu posoudit*“ však vyučuje dějepis a zeměpis, tedy předměty, kde dle většinového názoru respondentů lze začlenit MV do výuky, dokonce i on sám si to také myslí, přesto však MV nerealizuje. V takovém případě by mohla pomoci např. i větší konkretizace ŠVP, který stanovuje právě i začlenění mediální výchovy do jednotlivých předmětů.

Otázka č. 8: Ve kterých předmětech realizujete Mediální výchovu Vy?

Tato otázka se ptala již na reálné začlenění MV do hodin jednotlivých respondentů. Byla koncipována jako uzavřená s možností výběru odpovědi nerealizace MV ve výuce. Vzhledem k tomu, že jsem již po předchozí otázce pět respondentů, kteří uvedli, že MV nerealizují, vyčlenila, zamítající odpověď v tomto případě ne zvolil již nikdo.

Graf 2: Realizace MV v hodinách respondentů

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

Odpovědi na tuto otázku samozřejmě úzce souvisí s aprobací jednotlivých respondentů, kterou přiblížím na konci analýzy výsledků. Ačkoliv se výzkumu zúčastnili i dva učitelé dějepisu, do svých hodin MV bohužel nezačleňují. Učitelů matematiky se zapojilo dokonce šest (nejvíc ze všech aprobací), avšak MV nerealizuje žádný z nich, což je vzhledem k humanitní povaze průřezového tématu logické. Naopak pět ze šesti vyučujících cizího jazyka (kombinace anglický jazyk a jeden francouzštinář) mediální výchovu vyučuje v rámci svých hodin, a to samé platí o vyučujících českého jazyka a literatury, kteří se celkově zúčastnili tři a všichni mediální výchovu v rámci svých hodin aplikují.

V šesté otázce jeden pedagog uvedl, že lze podle jeho názoru realizovat mediální výchovu ve všech předmětech. Tento učitel disponuje aprobací na předměty fyzika, tělesná výchova a dílny, a ačkoliv se jedná o předměty, ve kterých nedochází k začlenění MV příliš často, respondent uvedl, že realizuje mediální výchovu ve všech třech předmětech, které vyučuje.

S žáky se věnuje tematickým okruhům „*Kritická analýza textu*“, „*Vnímání autora mediálních sdělení*“, „*Fungování a vliv médií ve společnosti*“ a „*Práce v realizačním týmu*“. V hodinách se pak konkrétně zaměřuje na nácvik dialogu, nácvik argumentace, hledání a ověřování informací, projekty i kritickou analýzu textu.

Z odpovědí tohoto respondenta jasně vyplývá, že lze mediální výchovu začlenit nejen v pro ni běžných předmětech (jako je informatika a humanitní předměty), ale i v jiných a zároveň se může i v takových předmětech pedagog věnovat celé řadě témat.

Otázka č. 9: Kterým tematickým okruhům uvedených v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) se věnujete?

Formou multiple choice zde respondenti vybírali tematické okruhy, kterým se během výuky věnují.

Graf 3: Realizované tematické okruhy z RVP ZV ve vyučování

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

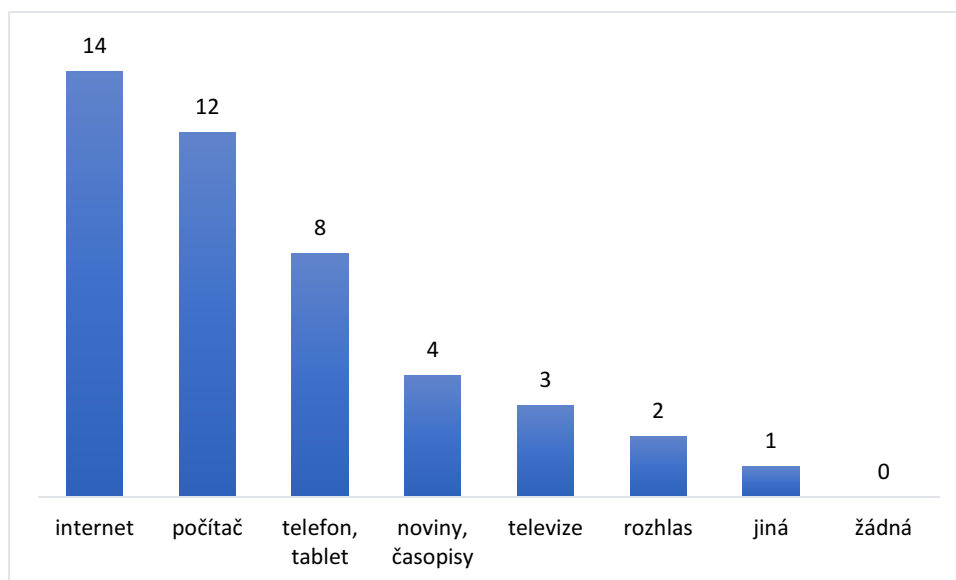
Nejčastěji respondenti zvolili možnost „*Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení*“. Tato možnost je i v souladu s první otázkou v dotazníku, kde nejvíce učitelů odpovědělo, že si pod MV představují právě získání dovednosti kritického čtení a kritického myšlení. V první otázce se rovněž vyskytla i odpověď, že MV učí děti vnímat vliv médií na společnost a fungování médií, což potvrzuje druhé nejčastěji vyučované téma.

Naopak nejméně se pedagogové věnují při výuce okruhu „*Tvorba mediálního sdělení*“, což může být způsobeno zejména náročnější realizací, jak časovou, tak i obsahovou. Mezi učitele, kteří se dle výzkumu tímto okruhem zabírají, patří respondenti s aprobační český jazyk a literatura + hudební výchova a matematika + informatika. S touto odpovědí pak souvisí i otázka č. 11, která zjišťovala způsob začlenění MV, a tedy konkrétní náplň okruhů. Do okruhu „*Tvorba mediálního sdělení*“ se řadí zejména tvorba školních novin (časopisu) či tvorba webu školy. Tito učitelé jako jediní se na zmíněných aktivitách podílí. Pedagogové, vyjma těch, kteří uvedli, že se žádným konkrétním tématům nevěnují, se věnují vícero uvedeným tématům.

Otázka č. 10: Která média využíváte během výuky?

Další polouzavřená otázka s možností výběru více odpovědí zjišťovala, která média vyučující během výuky nejvíce využívají.

Graf 4: Využití médií během výuky

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

Čtrnáct z patnácti respondentů odpovědělo, že používají zejména internet a následně se lišily další zvolené odpovědi podle toho, jaký přístroj pro přístup k internetu volí. Nejběžnější možností byly počítače. Je to jistě pochopitelné vzhledem k tomu, že školy dnes disponují počítačovými učebnami, díky kterým má každý žák přístup k počítači a internetu. Z výzkumu však vyplývá, že více než polovina respondentů zvolila i možnost telefonu či tabletu. Zde vidím výhodu toho, že děti mohou využít média (v tomto případě například své vlastní chytré telefony) i během jiných hodin, než je informatika, a navíc v běžných třídách bez nutnosti počítačových učeben. Znevýhodnění se však mohou cítit žáci ze sociálně slabších rodin, kteří nemusí chytré telefony vlastnit.

Tradiční média jako noviny, televize a rozhlas jsou sice v porovnání s moderními technologiemi patrně na ústupu, přesto je však jejich použití v hodinách stále podstatné. Navíc i kvůli jejich odsunutí na vedlejší kolej za moderní technologie mají žáci méně příležitostí se s nimi setkat, a právě i od toho by mělo být vyučování, které žáky s těmito médii seznámí.

Jeden respondent zvolil i možnost, že během výuky využívá i jiná média, bohužel však již nespecifikoval, která konkrétně měl na mysli.

Otázka č. 11: Kterým způsobem začleňujete MV do výuky?

Poslední otázka směřovaná na začleňování mediální výchovy do výuky zjišťovala konkrétní způsob realizace MV. Respondenti mohli v této polouzavřené otázce s možností výběru více odpovědí využít i odpověď jiná, což se stalo v jednom případě, kdy pedagog doplnil odpověď „sledování internetu“.

Graf 5: Způsob začlenění MV do výuky

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

Mezi pedagogy převažovala možnost, že učí žáky zejména vyhledávat a následně ověřovat informace. To opět potvrzují i odpovědi na otázku č. 1, kde více učitelů zmiňovalo, že v rámci MV právě učí své žáky ověřovat si informace a vyvarovat se tak hoaxům. Dále také dvě třetiny respondentů s žáky tvoří projekty a učí je kriticky analyzovat text, což souvisí s rozvojem kritického myšlení u žáků. Tvorba školních novin či časopisu a tvorba webu školy jsou zcela jistě náročné aktivity zejména pro pedagoga, o to pozitivnější výsledek je, že alespoň dva respondenti je se svými žáky vytváří, což bylo rozebráno už i v otázce č. 9.

Při analýze odpovědí jednotlivých respondentů mě zaujala odpověď „Sledování a analýza televizního vysílání“ kvůli tomu, že ne všichni pedagogové, kteří zvolili tuto možnost v předchozí otázce uvedli, že při výuce využívají televizi. Tuto skutečnost si vysvětlují tak, že v dnešní době existuje díky internetu možnost online vysílání či vysílání ze záznamu na webových stránkách jednotlivých televizních stanic, a proto již není potřeba fyzicky vlastnit televizor, ale televizní program je možné sledovat např. na počítačích či chytrých telefonech.

Otázka č. 12: Myslíte si, že je důležité začlenit MV do výuky?

Následující tři otázky směřují přímo na pedagogy, aby zjistily jejich názor na mediální výchovu a zhodnocení jejich aktivit v oblasti začlenění mediální výchovy do výuky. První z těchto otázek zkoumala názor pedagogů na samotnou mediální výchovu jakožto průřezové téma a její důležitost.

Na základě odpovědí pedagogů vyplynulo, že větší část z nich považuje začlenění mediální výchovy do výuky za důležité nebo za naprosto důležité. Ačkoliv se dotazníku nezúčastnilo příliš mnoho respondentů, jsem ráda, že i tento menší výběr učitelů hodnotí mediální výchovu jako podstatnou součást vyučování, a dokonce ji za důležitou (nebo naprosto důležitou) považují i ti, kteří ji ve svých hodinách nerealizují, protože například vyučují předměty jako je matematika, fyzika a chemie. Naopak respondent, který uvedl, že mediální výchovu do svých hodin informatiky začleňuje, shledává toto průřezové téma za naprosto nedůležité. Ze své pozice učitele informatiky však pravděpodobně mediální výchovu realizovat musí, a proto tak dle jeho odpovědi činí občas.

Otázka č. 13: Jak často začleňujete MV do své výuky?

Následující otázka byla zaměřená na četnost začlenění mediální výchovy do výuky dle zhodnocení jednotlivých respondentů. U realizace průřezových témat v jednotlivých předmětech může chybět dostatek času na probrání všeho potřebného, i tak respondenti z větší části uvedli, že MV realizují občas.

Některé tematické okruhy mohou být časově náročnější než jiné. Analyzovat s dětmi článek z novin zabere pravděpodobně méně času než s dětmi psát vlastní noviny. Pravděpodobně i proto jako jediný respondent, který na tuto otázku odpověděl velmi často, byl učitel tvořící s žáky nejen školní noviny, ale i web školy a další projekty v rámci předmětu informatika. Tento předmět má svým obsahem pochopitelně nejvíce prostoru pro tyto aktivity, přesto však takto odpověděl jediný respondent, ačkoliv se dotazníku zúčastnilo více učitelů, jenž informatiku vyučují.

Otázka č. 14: Do jaké míry považujete Vaše zapojení MV do výuky za uspokojivé?

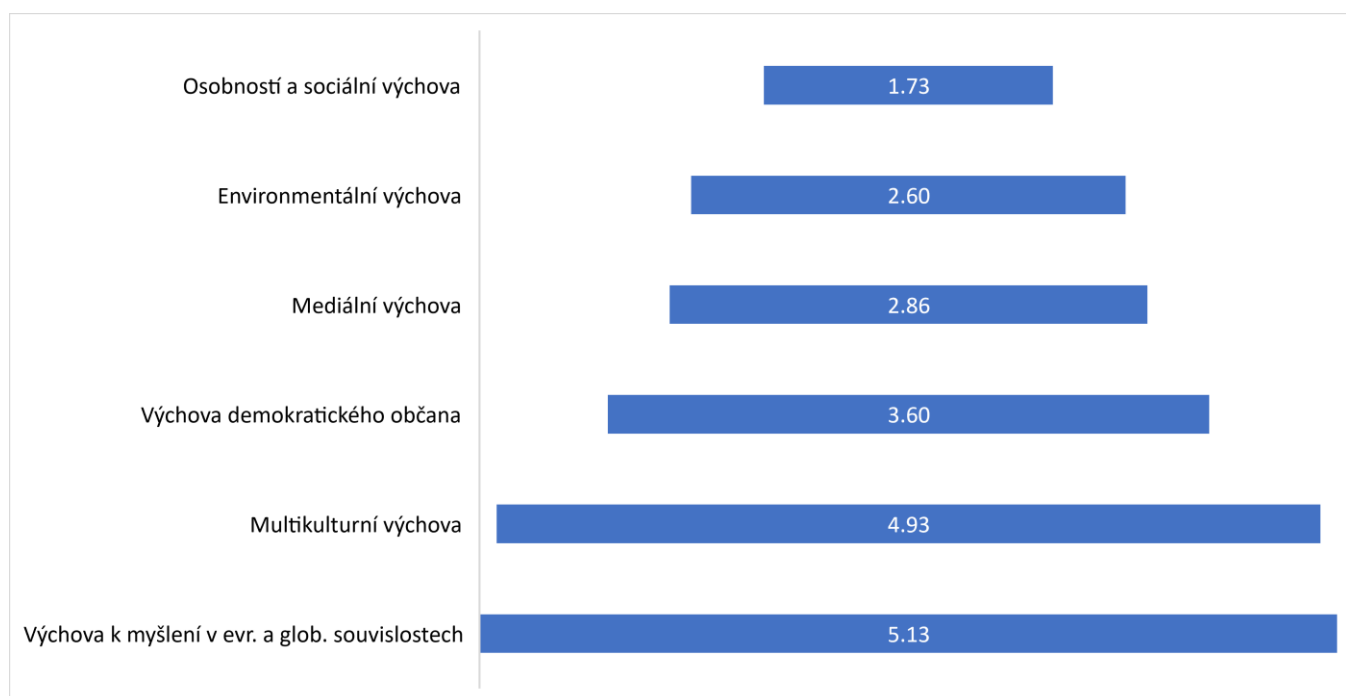
U této otázky měli respondenti zhodnotit, jak jsou spokojení či nespokojení s jejich vlastním způsobem začlenění mediální výchovy.

Téměř všichni respondenti se zhodnotili buď neutrální odpovědí „*ani uspokojivé, ani neuspokojivé*“ či pozitivnější „*uspokojivou*“ odpovědí. Jen jeden vyučující uvedl, že svůj způsob začlenění MV považuje za „*neuspokojivý*“. Zajímavé je, že tento vyučující (s aprobací český jazyk, francouzský jazyk a dějepis) v otázce č. 12 na dotaz, zda je mediální výchova důležitá, vybral odpověď „*naprosto důležitá*“. Možná tak tento výzkum, do kterého se zapojil, daného respondenta pobídne se více zajímat o mediální výchovu a její zapojení do výuky, protože vyučuje předměty, ve kterých je začlenění MV více než žádoucí.

Otázka č. 15: Seřad'te prosím průřezová témata z RVP ZV podle toho, jakou důležitou každému přikládáte.

V rámci poslední výzkumné otázky měli pedagogové seřadit jednotlivá průřezová témata z RVP ZV podle toho, jakou kterému tématu přikládají důležitost. První místo značilo nejdůležitější téma, poslední šesté pak naopak to nejméně důležité. V následujícím grafu jsou zachyceny zprůměrované hodnoty pro každé téma, přičemž platí, že čím nižší hodnota, tím větší důležitost danému tématu respondenti přisoudili.

Graf 6: Seřazení průřezových témat z RVP ZV podle důležitosti

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

Z grafu vyplývá, že se na prvním místě umístila osobnostní a sociální výchova a respondenti ji tedy považují za nejdůležitější ze šesti průřezových témat, která mají být dle RVP ZV začleněna do výuky. Mediální výchova se ocitla na třetím místě v těsném závěsu za environmentální výchovou. Na první, tedy nejdůležitější, místo zařadil MV jen jeden respondent, který pomocí internetu, počítačů a mobilních telefonů začleňuje okruh „*Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení*“ do svých hodin anglického jazyka, a zároveň pokládá začlenění MV do výuky za „*naprosto důležité*“.

Všechna uvedená témata mají ve výuce své místo, přesto je dobré vidět, že MV, která učí žáky pohybovat se v dnes všudypřítomném světě médií a mediálních technologií je podle respondentů důležitá.

Následuje pět analytických otázek zjišťujících pohlaví, věk, typ školy, na které respondenti působí, aprobaci a délku pedagogické praxe. Do těchto otázek byli zahrnuti všichni respondenti, tedy celkově 20 pedagogů, kteří se zúčastnili výzkumu včetně pěti vyučujících, kteří byli pro část analytických otázek vyloučeni z toho důvodu, že uvedli, že mediální výchovu ve svých hodinách nerealizují.

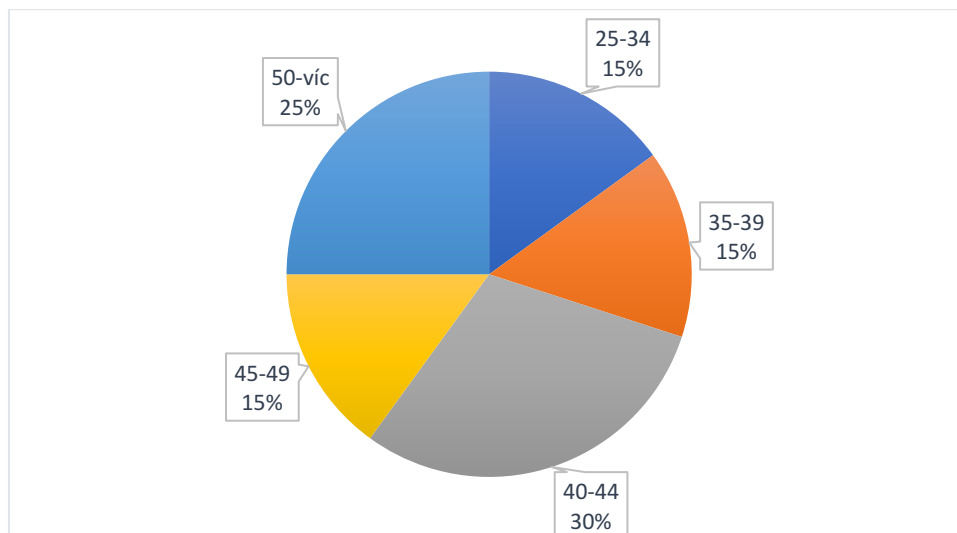
Pohlaví

V českém školství obecně převažují ženy nad muži a stejná situace nastala i v zastoupení obou pohlaví v rámci výzkumu. Dotazník totiž vyplnilo 60 % žen a 40 % mužů. Výsledek mě ale mile překvapil, protože jsem čekala, že procento zapojených žen bude mnohem vyšší. Výzkumu se zúčastnilo konkrétně dvanáct žen a osm mužů.

Věk

V rámci dotazníku respondenti uváděli svůj přesný věk. Na základě této informace byly následně vytvořeny věkové kategorie, do kterých byli respondenti rozděleni.

Graf 7: Rozdělení respondentů podle věku

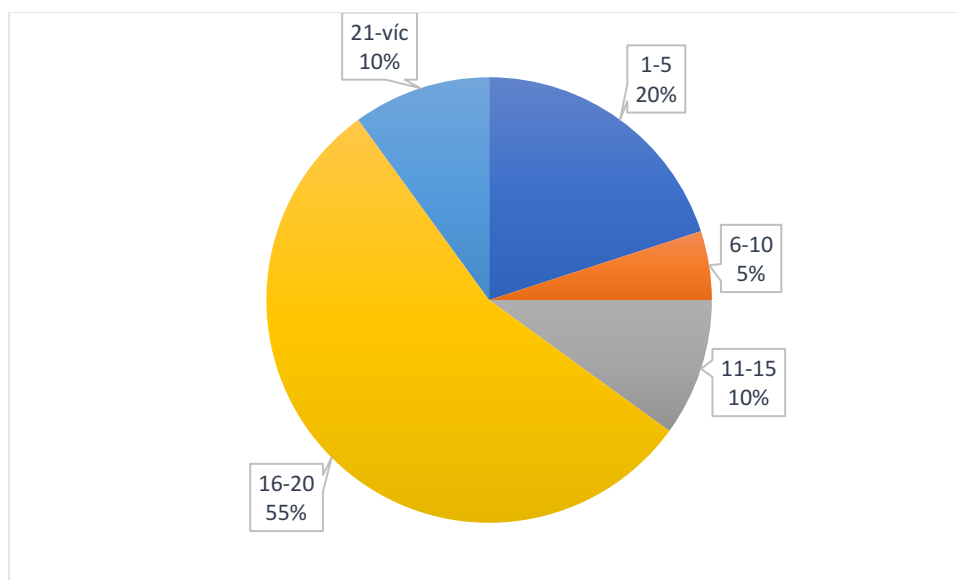
Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

Z grafu lze vyčíst, že věkové zastoupení pedagogů bylo poměrně rovnoměrné s mírnou převahou starších učitelů. Nejvíce pedagogů spadalo do věkové kategorie 40-44 let, dále 25 % pedagogů bylo starší padesáti let a zbylých 45 % respondentů bylo rozděleno do tří mladších kategorií. Z toho vyplývá, že 55 % vyučujících bylo starších čtyřiceti let. Na druhou stranu se však do výzkumu zapojili i tři učitelé mladší 34 let.

Délka pedagogické praxe

Délka pedagogické praxe souvisí s věkem respondentů. Stejně jako v případě věku i zde vyplňovali respondenti konkrétní délku své praxe v letech a následně byly vytvořeny jednotlivé kategorie.

Graf 8: Rozdělení respondentů podle délky pedagogické praxe

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

Vzhledem k tomu, že nadpoloviční většina pedagogů byla starší čtyřiceti let, je pochopitelné, že se délka pedagogické praxe 55 % respondentů pohybuje v rozmezí 16-20 let. Zbylé kategorie jsou rozloženy poměrně rovnoměrně.

Učitel/učitelka na:

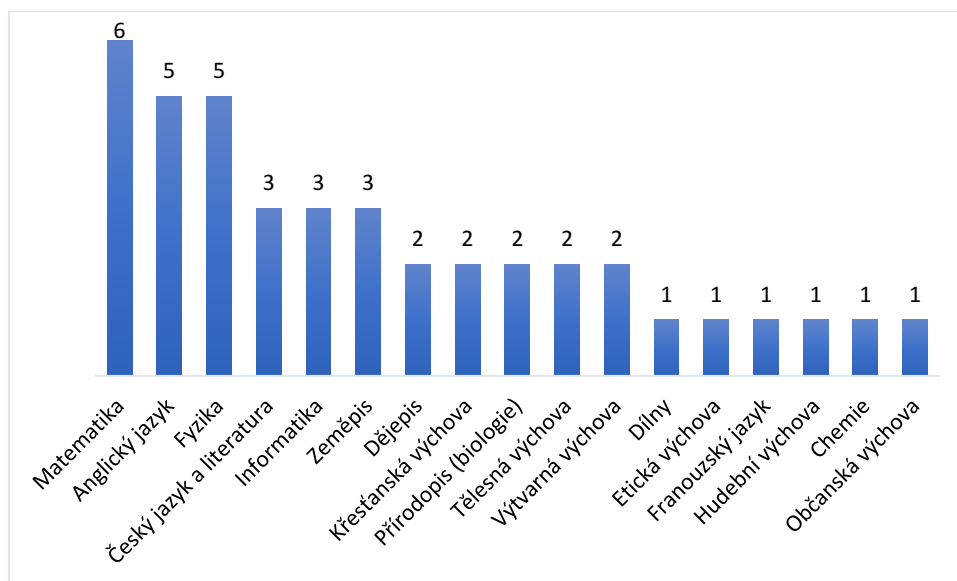
Z důvodu získání většího množství respondentů i různorodějších pohledů na problematiku byli do výzkumu přidáni i vyučující z nižších gymnázií.

V procesu rozesílání dotazníku bylo původně osloveno stejné množství základních škol i gymnázií, následně však byli kontaktováni i konkrétní učitelé osobně. Výsledně se do výzkumu zapojilo 16 pedagogů (80 %) ze základních škol a jen 4 gymnaziální učitelé (20 %).

Aprobace

Vzhledem k tomu, že se v dotazníku vyskytovala otázka, v jakých předmětech vyučující začleňují MV, bylo nutné zjistit i aprobaci jednotlivých respondentů. S ohledem na fakt, že existuje velké množství kombinací, jimiž mohou pedagogové disponovat, byl následující graf zpracován po jednotlivých předmětech, které respondenti v dotazníku uvedli.

Graf 9: Aprobace respondentů po jednotlivých předmětech

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

Výzkumu se zúčastnilo nejvíce učitelů matematiky, a dále učitelů anglického jazyka a fyziky. Matematika a fyzika však nejsou předměty, ve kterých by bylo běžné realizovat mediální výchovu, přesto alespoň jeden fyzikář uvedl, že MV začleňuje. Nejčastěji však dochází k realizaci MV dle otázky č. 8 v jazykových hodinách a v hodinách občanské výchovy. Bohužel se však nepodařilo pro výzkum oslovit více vyučujících, kteří by vyučovali zmíněnou občanskou výchovu.

3.3.2 Výsledky dotazníku pro ředitele

Otázka č. 1: Je na 2. stupni Vaší základní školy/nížším stupni Vašeho gymnázia začleňována Mediální výchova (MV) jako průřezové téma do výuky?

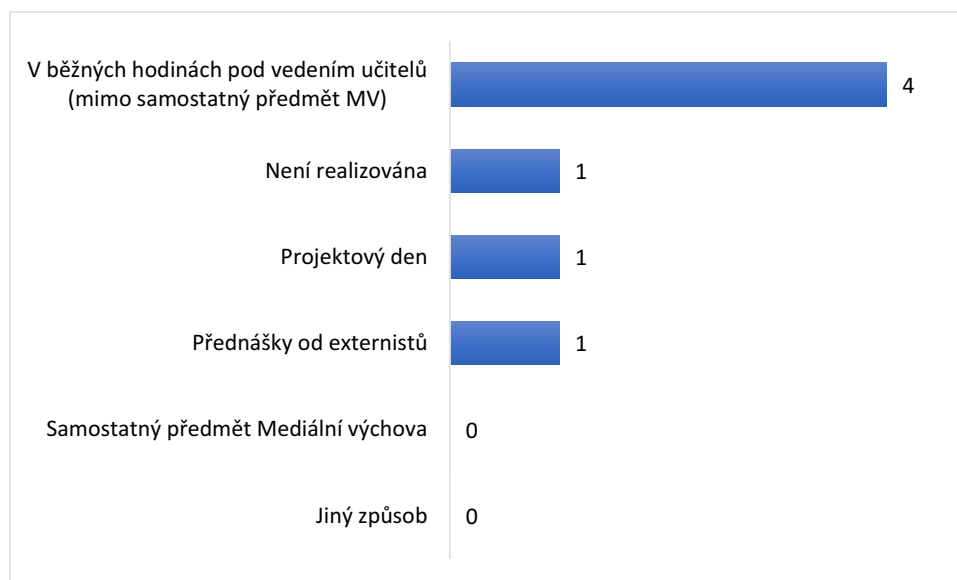
Jak již bylo zmíněno, dotazník pro ředitele měl sloužit pro bližší uvedení do tématu. První trichotomická otázka zjišťovala, zda vůbec dochází k začlenění průřezového tématu mediální výchova do výuky v rámci škol, kde respondenti, tedy ředitelé, působí.

Do výzkumu pro ředitele se zapojilo pět respondentů, z toho čtyři uvedli, že na jejich školách dochází k začlenění MV do výuky a jeden respondent zvolil zápornou odpověď. Tuto otázku jsem pokládala spíše za formální kvůli povinnosti začleňovat průřezová témata do výuky, a proto mě záporná odpověď velmi překvapila.

Otázka č. 2: Jak je výuka Mediální výchovy realizována?

Následující otázka byla pojata jako polouzavřená s možností výběru více odpovědí, čehož využili dva respondenti.

Graf 10: Způsob realizace MV dle ředitelů

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

Respondent, který v této otázce zvolil, že v jeho škole není mediální výchova realizována, byl z následujících meritorních otázek vyřazen. Z toho důvodu je zde nezbytné připomenout, že dle RVP ZV je začlenění mediální výchovy jakožto průřezového tématu povinné v rámci základního vzdělávání nejen na základních školách, ale i odpovídajících stupních nižších gymnázií. Zbylí čtyři respondenti odpověděli, že na jejich škole probíhá začlenění mediální výchovy do výuky v rámci běžných hodin pod vedením pedagogů školy. Navíc jeden respondent uvedl, že na jeho škole probíhají přednášky od externistů na téma mediální výchovy a další ředitel zmínil, že jeho škola organizuje i projektový den.

Otázka č. 3: Kdo na Vaší škole vyučuje Mediální výchovu?

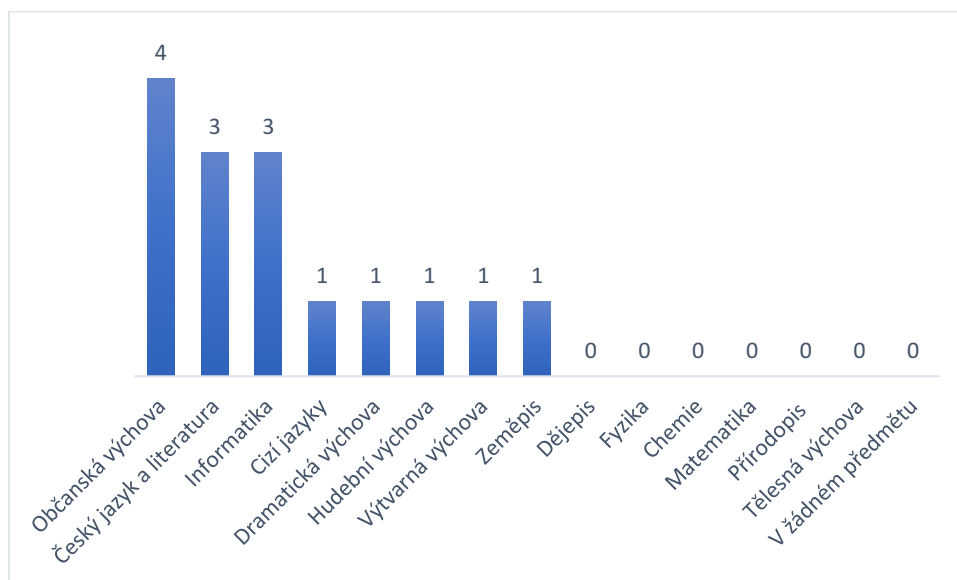
Následující otázka souvisí s tou předchozí, protože zjišťuje, kdo mediální výchovu na daných školách vyučuje.

Respondenti uvedli, že se jedná pouze o pedagogy působící na jejich školách. Vzhledem k tomu, že však byla tato otázka nastavena jako multiple choice, není zcela jasné, proč respondent, který v předchozí otázce odpověděl, že na jeho škole probíhají i přednášky od externistů již v této otázce externisty nezvolil. Mohlo se však jednat třeba jen o přehlédnutí.

Otázka č. 4: Do kterých předmětů je na 2. stupni Vaší základní školy/nižším stupni Vašeho gymnázia Mediální výchova zařazena?

V rámci zařazení mediální výchovy do výuky bylo také zjišťováno, v jakých předmětech je podle ředitelů MV realizována.

Graf 11: Zařazení MV do jednotlivých předmětů dle ředitelů škol

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

Z výsledků vyplývá, že se jedná zejména o občanskou výchovu a český jazyk a literaturu a samozřejmě o informatiku. Ani jeden z respondentů však nevybral předmět dějepis, přitom dle RVP ZV má právě tento předmět spolu s občanskou výchovou v rámci bloku Člověk a společnost k mediální výchově velmi blízko.

Stejně jako v případě dotazníku pro učitele i zde následuje analýza analytických otázek z dotazníku pro ředitele. Do analytických otázek byl opět zahrnut i respondent, který byl pro část meritorních otázek z výzkumu vyloučen.

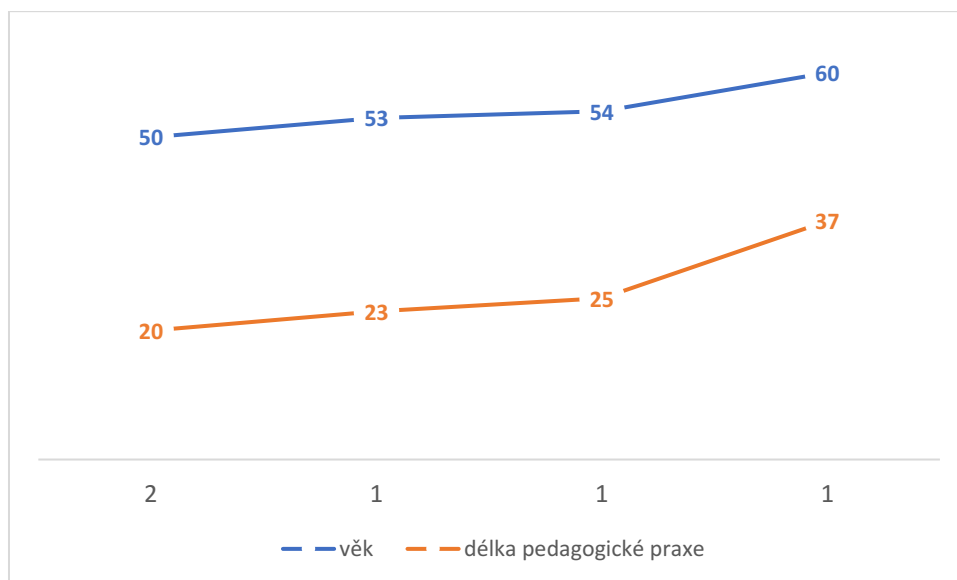
Pohlaví

Procentuální poměr pohlaví zastoupených v dotazníku pro ředitele je totožný s poměrem pohlaví z dotazníku pro učitele. Ředitelského dotazníku se tedy zúčastnili dva ředitelé (40 %) a tři ředitelky (60 %).

Věk + délka pedagogické praxe

Vzhledem k nízkému počtu respondentů byly kategorie věk a délka pedagogické praxe spojeny do jednoho grafu. Z následujícího grafu je opět vidět, že věk a délka praxe spolu souvisí. Ve dvou případech byl věk i délka praxe stejná, jinak se to samozřejmě lišilo. Je také vidět, že dva nejmladší ředitelé byli padesátníci se stejně dlouhou délkou pedagogické praxe, která činí dvacet let.

Graf 12: Věk a délka pedagogické praxe ředitelů

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

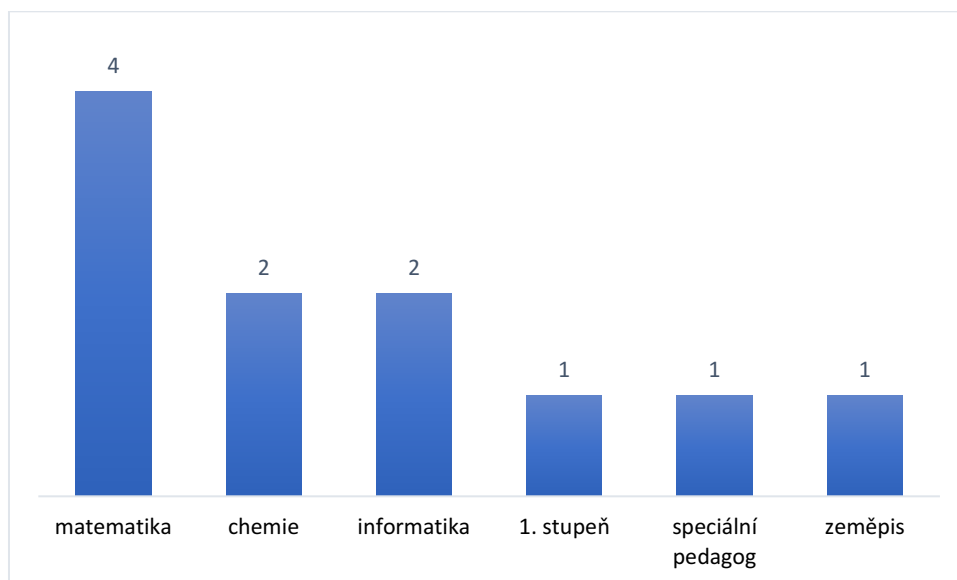
Ředitel/ředitelka na:

Stejně jako u pohlaví respondentů je stejný poměr i u zastoupení obou typů škol. Výzkumu se tedy zúčastnili tři ředitelé základních škol a dva ředitelé gymnázia. Respektive se pohlaví s typy škol dokonce překrývá, protože respondenty ze základních škol byly ženy, kdežto z gymnázií to byli muži.

Aprobace

Byla zjišťována i aprobace ředitelů, kteří se zapojili do výzkumu. Jako u učitelů zde bylo nejvíce učitelů matematiky v kombinaci s dalším předmětem. Zároveň se jednalo zejména o přírodovědné obory, které mají k mediální výchově trochu dál, na druhou stranu disponovali dva respondenti aprobací v informatice, která je k realizaci mediální výchovy více než vhodná.

Graf 13: Aprobace ředitelů po jednotlivých předmětech

Zdroj: vlastní zpracování na základě vlastního výzkumu

3.4 Shrnutí výzkumu

V následující kapitole budou na základě výzkumu, který byl analyzován výše, zodpovězeny hlavní výzkumné otázky a shrnuty tak zásadní zjištění celého výzkumu.

1. Je po více než 15 letech v RVP ZV začleňováno průřezové téma Mediální výchova do výuky?

Z obou dotazníků, tedy dotazníku pro učitele a dotazníku pro ředitele, a následné analýzy vyplynulo, že je ve většině případů mediální výchova, jakožto průřezové téma dle RVP ZV, začleňována do výuky. Ne však na 100 %. Konkrétně jeden ředitel z pěti uvedl, že na jeho škole vůbec mediální výchova realizována není, což je poměrně problematické.

Nabízí se zde dvě možnosti. Buď to tak skutečně je a škola tak neplní Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, anebo MV realizují pedagogové z dané školy, ale bez vědomí ředitele. V obou případech by se však jednalo o špatný postup a škola by měla zapracovat na začlenění MV do výuky vzhledem k tomu, že je to povinné.

Ve zbylých případech však podle dotazníku pro ředitele MV na jejich školách realizována je. Nemusí však k tomu docházet ve všech předmětech. Proto je pochopitelné, že pět z dvaceti respondentů, kteří vyplnili dotazník určený pedagogům, uvedlo, že ve svých hodinách mediální výchovu nerealizují. Ve třech případech se jednalo o učitele s aprobací matematika, fyzika a chemie, kde je nerealizace mediální výchovy logická. Na druhou stranu MV nerealizuje i pedagog s aprobací dějepis a zeměpis, avšak jak již bylo zmíněno, minimálně dějepis je předmětem vhodným k realizaci mediální výchovy. Posledním respondentem, který v rámci svých hodin nezačleňuje MV, je pedagog vyučující výtvarnou výchovu. Zajímavým zjištěním byl fakt, že tento pedagog nicméně považuje začlenění MV do výuky za naprosto důležité a myslí si, že by do ní šlo toto průřezové téma začlenit.

Pedagogové v dotazníku uvedli, že je dle jejich názorů možné realizovat MV ve všech vyučovaných předmětech, ovšem s důrazem na informatiku a humanitní předměty. Oproti tomu je však MV podle ředitelů realizována jen v mírně větší nadpoloviční většině zmíněných předmětů. Samotná realizace mediální výchovy v hodinách učitelů, kteří vyplnili dotazník je mírně zavádějící z toho důvodu, že aprobace zúčastněných pedagogů nebyla rovnoměrně rozložena.

2. Jakým způsobem je MV realizována?

Z obou uskutečněných dotazníků plyne, že je mediální výchova realizována zejména v běžných hodinách pod vedením pedagogů jednotlivých škol. Jen jeden ředitel uvedl, že na jeho škole probíhají i přednášky od externistů.

Pedagogové nejčastěji uváděli, že mediální výchovu realizují formou hledání a ověřování informací, díky čemu učí své žáky kritickému myšlení. S tím souvisí i aktivita kritické analýzy textu, která rozvíjí kritické čtení žáků. Mnoho učitelů s žáky tvoří i projekty, na jedné škole dle ředitele organizují přímo i projektový den. Učitelé napříč předměty nezapomínají ani na aktivity nácviku argumentace a dialogu, které jsou velmi důležité pro celý život dětí. Pedagogové nezanevřeli ani na tradiční média, kdy s dětmi sledují a následně analyzují televizní vysílání nebo noviny. Dva vyučující v hodinách využívají i rozhlas.

Nejčastěji používané médium – internet – využívají dva učitelé i k tvorbě webu školy, na které se podílí i jejich žáci. Stejní dva respondenti vytváří s dětmi i školní noviny (časopis), což je jistě velmi náročná aktivita, zato však přínosná. Z moderních technologií využívají vyučující při výuce nejvíce počítače, což je logické vzhledem k tomu, že školy disponují počítačovými učebnami. Mimo to však více než polovina pedagogů pracuje s dětmi i na telefonech, jejichž chytré verze v dnešní době vlastní většina žáků. Zde se však můžou objevovat rozdíly na základě socioekonomického rozvrstvení žáků a bohužel může dojít k určitému znevýhodnění žáků ze sociálně slabších rodin. Pokud by taková situace nastala, řešením by mohlo být zapůjčení telefonu těmto dětem ze strany školy.

Tradiční média v podobě novin, televize a rozhlasu jsou při výuce využívána v porovnání s moderními technologiemi méně, stále však mají své nezastupitelné místo ve vyučování.

3. Ve kterých předmětech se tak děje?

Ředitelé uváděli, že je na jejich školách mediální výchova realizována v rámci výuky občanské výchovy (na tom se shodli všichni respondenti), dále pak v hodinách českého jazyka a literatury a informatiky (tyto předměty zvolili tři ředitelé). Cizí jazyky, dramatickou výchovu, hudební výchovu, výtvarnou výchovu a zeměpis vybral vždy jeden respondent.

Jak bylo zmíněno výše, podle pedagogů lze začlenit mediální výchovu do všech předmětů. Začlenění MV do výuky respondentů bylo však ovlivněno zejména aprobací zapojených vyučujících, která nebyla vyvážená. Nejvíce respondentů uvedlo, že realizují mediální výchovu ve svých hodinách cizích jazyků (čtyřikrát šlo o hodiny anglického jazyka, jednou o francouzský jazyk) a v českém jazyce a literatuře stejně jako v informatice. Učitelé v otázce č. 8, která zjišťovala realizaci MV v jednotlivých předmětech vícekrát zvolili možnost jiná a doplnili následující předměty, které však nemusí být vyučovány na všech školách, na druhou stranu v nich mediální výchovu realizují: dílny, etická výchova a zdravý životní styl.

Mimo to jeden respondent začleňuje MV i ve svých hodinách fyziky, další v hodinách tělesné výchovy a dva v hodinách zeměpisu. Přestože mě negativně překvapil fakt, že mediální výchovu nezačleňuje učitel dějepisu, na druhou stranu mě příjemně překvapilo, že učitelé realizují MV i v méně častých předmětech, jakými bezesporu předměty zdravý životní styl či etická výchova jsou.

Logické nicméně je a platí to i v praxi, že nejčastěji dochází k začlenění MV do těch předmětů, které jsou tomuto tématu nejbliže, tedy do humanitních předmětů a informatiky.

ZÁVĚR

Průřezová témata obsažená v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání nabízí žákům pohled do aktuální problematiky, která by měla být vyučována ve více předmětech. Jedním z povinných průřezových témat je i mediální výchova, která se usídlila v českém vzdělávacím systému na přelomu tisíciletí. Od té doby měla být začleňována do výuky v rámci povinné školní docházky bez ohledu na to, zda se jedná o druhý stupeň základní školy či nižší gymnázia.

Mediální výchova neučí žáky, jak zapnout počítač či napsat zprávu kamarádovi. Mediální výchova se snaží vést děti k tomu, aby byly schopné používat média naplno, nejen pro jejich vzdělávání, ale i zábavu. Učí je kriticky myslet, zhodnotit, zda byl přečtený článek pravdivý či ne a jak si informace z něj ověřit. Učí je dovednostem, které plně využijí ve svém každodenním životě.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, zda je na brněnských základních školách a nižších gymnáziích skutečně mediální výchova ve výuce realizována a odpovědět na stanovené výzkumné otázky. Využila jsem k tomu dotazníkové šetření určené učitelům a ředitelům, které jsem rozeslala do brněnských škol a brněnským učitelům. Průřezová témata mají být totiž ve výuce realizována povinně podle určitých pravidel stanovených v RVP ZV. MV musí být realizována na všech školách, ale ne ve všech předmětech. Výzkum však ukázal, že tomu tak není vždycky a ve všech případech. Na jedné z pěti škol dle jejího ředitele totiž k začlenění mediální výchovy vůbec nedochází.

Z dotazníkového šetření pro učitele pak vyplynulo, že podle pedagogů lze MV realizovat ve všech předmětech, ale nečiní tak všichni. Několik pedagogů, kteří MV nezačleňují do svých hodin, však většinou vyučují takové předměty, ve kterých je realizace mediální výchovy minimálně obtížná. Nejčastěji pak dochází k realizaci mediální výchovy v jazykových předmětech spolu s občanskou výchovou a informatikou, což je v souladu i s RVP ZV.

Bakalářská práce ukázala pozitivní směr výuky mediální výchovy a myšlení pedagogů, jejichž většina považuje mediální výchovu za důležitou a sami ji ve svých předmětech vyučují. Na druhou stranu bylo zjištěno i nezačlenění MV na jedné škole, což by se mělo do budoucna napravit nejen kvůli povinnosti mediální výchovu vyučovat napříč předměty, ale zejména kvůli samotným žákům, pro které má mediální výchova největší přínos.

SUMMARY

The cross-curricular subjects contained in the Framework Educational Programme for Primary Education (FEP PE) offer to the pupils a perspective of current issues and should be taught across subjects. One of the obligatory cross-curricular subjects is media education (ME), which belongs to the Czech educational system from the turn of the millennium. Since then it should be implemented into compulsory education in both school levels (lower secondary schools and lower grammar schools).

Media education does not teach pupils, how to turn on a computer or write a message to a friend. Media education endeavours to lead children in order that children could use media for both their education and fun. Children learn critical thinking, evaluate, if an article was true or not and how to verify information. They acquire skills, which are useful for their daily lives.

The aim of my bachelor thesis was to ascertain if media education is really implemented in lower secondary schools and lower grammar schools in Brno and to answer given questions. For this purpose I applied questionnaire research specified for teachers and principals, which were sent to schools in Brno. The cross-curricular subjects should be implemented obligatory according to a regulation from the Framework Educational Programme for Primary Education. Media education must be implemented in each school, but not in each subject. The research showed that this situation is not ideal in all cases. According to one principal is media education not taught at his school.

As emerged from the survey, media education could be implemented in every single subject, but not all teachers do so. However, several teachers who do not include media education in their lessons teach such subject, in which the implementation of media education would be at least difficult. Most frequently is media education implemented in language lessons, civics and informatics, which is in accordance with the FEP PE.

The bachelor thesis showed a positive direction of media education and thinking of teachers, most of whom consider media education to be a significant and who teach it in their lessons. On the other hand, it was observed, that at one school is media education not implemented, which should be altered not only because of the obligation to implement media education across subjects, but primarily because of the pupils themselves, for whom is media education most valuable.

POUŽITÁ LITERATURA

BÍNA, Daniel, 2005. *Výchova k mediální gramotnosti*. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita. ISBN 80-7040-844-8.

Česká školní inspekce, 2018. *Mediální výchova na základních a středních školách ve školním roce 2017/2018: Tematická zpráva (Čj.: ČŠIG-4940/18-G2)*. [online]. Praha. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Tematicka-zprava-Medialni-vychova-na-ZS-a-SS-ve-sk>

Doporučení Komise ze dne 20. srpna 2009 o mediální gramotnosti v digitálním prostředí pro vyšší konkurenceschopnost audiovizuálního průmyslu a průmyslu obsahu a otevřenou znalostní společnost (2009/625/ES). In: *Úřední věstník*. L 277, 29. 8. 2009. s. 9 – 12. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32009H0625>

HYKYŠOVÁ, Alena, 2019. České děti se chodí na internet bavit [online]. In: *STATISTIKA&MY (Magazín Českého statistického úřadu)*. 29. března. [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2019/03/29/ceske-deti-se-chodi-na-internet-bavit/>

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ, 2009. *Masová média*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0743-6.

JIRÁK, Jan a Radim WOLÁK, ed, 2007. *Mediální gramotnost: nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis. ISBN 978-80-86212-58-6.

KUBÍKOVÁ, Alena, 2015. *Mediální výchova ve výuce českého jazyka a literatury na 2. stupni ZŠ*. Brno. Diplomová práce (Mgr.). Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury.

MAGDOŇOVÁ, Jana, 2020. Náměstek Havránek: Vytvoření strategie pro boj s hybridními hrozbami je teď hlavní prioritou [online]. In: *iROZHLAS.CZ*. 13. listopadu. [cit. 2021-05-08]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/jan-havranek-boj-s-hybridnimi-hrozbami_2011131532_ada

MAGDOŇOVÁ, Jana, 2021. Hybridní útoky mají vytvářet zmatek a nedůvěru, nejvíce hrozeb pochází z Ruska a Číny, říká expert [online]. In: *iROZHLAS.CZ*. 18. dubna. [cit. 2021-05-08]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/technologie/hybridni-hrozby-kyberbezpecnost-strategie-expert-rasmus-hindren_2104181800_tzr

MIČIENKA, Marek, Jan JIRÁK a kol, 2007. *Základy mediální výchovy*. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-315-4.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2017. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/43792/>

NIKLESOVÁ, Eva, 2007. *Teorie a východiska současné mediální výchovy*. V Českých Budějovicích: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7040-995-4.

NIKLESOVÁ, Eva a Daniel BÍNA, 2010. *Mediální gramotnost a mediální výchova: studijní texty*. České Budějovice: Vlastimil Johanus. ISBN 978-90-904247-6-0.

Národní ústav pro vzdělávání, 2021. *Stručné vymezení digitální gramotnosti a infromatického myšlení* [online]. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/strucne-vymezeni-digitalni-gramotnosti-a-informatickeho>

PASTOROVÁ, Markéta a Jan JIRÁK, 2015. *K integraci mediální výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4624-0.

PAVELKOVÁ, Barbora, 2015. Čím oslavíte Mezinárodní den gramotnosti? [online]. In: *Evropská komise: Blog*. 8. září. [cit. 2021-05-08]. Dostupné z: <https://epale.ec.europa.eu/cs/node/13293>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017 [online]. Praha: MŠMT. [cit. 2021-05-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>

SCHORB, Bernd a Zdeněk SLOBODA, 2010. Teorie mediální pedagogiky. In: MAŠEK, Jan, Zdeněk SLOBODA a Vladimíra ZIKMUNDOVÁ. *Mediální pedagogika v teorii a praxi: sborník příspěvků z mezinárodní konference o mediální výchově a pedagogice*. Plzeň: Fakulta pedagogická ZČU. s. 7-11. ISBN 978-80-7043-851-0.

SOCHOROVÁ, Dagmar, 2016. *Mediální výchova: reflexe učitelů českého jazyka a literatury*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8523-7

SVRČINOVÁ, Veronika, 2018. Mediální výchova. In: *MEDKULT.cz* [online]. 14. 12. [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: <http://medkult.upmedia.cz/Keywords/medialni-vychova/>

ŠEĐOVÁ, Klára, 2009. Mediální pedagogika. In: PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, s. 787-791. ISBN 978-80-7367-546-2

TELLA, Seppo, 1997. *Media and Man - On Whose Terms? Aspects of Media Education* [online]. [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/339143160_Media_and_Man-On_Whose_Terms_Aspects_of_Media_Education

VALENTA, Josef, 2015. *Gramotnosti, kompetence, standardy, indikátory (a ti druzí) I (aneb Výlet do džungle ...)* [online]. Nepublikovaný rukopis. [cit. 2021-05-08]. Dostupný z: https://www.researchgate.net/publication/350432137_Gramotnosti-kompetence-standardy-indikatory-a-ti-druzi-I

VRÁNKOVÁ, Eva, 2004a. Mediální výchova. *Revue pro média: časopis pro kritickou reflexi médií* [online]. roč. 4, č. 8. [cit. 2021-03-01]. ISSN 1214-7494. Dostupné z: http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/medialni_vychova.htm

VRÁNKOVÁ, Eva, 2004b. Mediální výchova – kriticko-hermeneutická větev. *Revue pro média: časopis pro kritickou reflexi médií* [online]. roč. 4, č. 8. [cit. 2021-03-01]. ISSN 1214-7494. Dostupné z: http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/medialni_vychova.htm

WOLÁK, Radim, 2017. *Mediální výchova v ČR: k zavádění nového tématu do vzdělávacího systému*. Praha. Rigorózní práce (PhDr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií.

ZEZULKOVÁ, Markéta, ŠŤASTNÁ, Lucie a Jan JIRÁK, 2019. *Budoucnost mediální výchovy v České republice* [online]. [cit. 2021-05-08]. Dostupné z: <https://fsv.cuni.cz/sites/default/files/uploads/files/Z%C3%A1v%C4%9Bry%20-%20Budoucnost%20medi%C3%A1ln%C3%ADv%C3%BDchovy%20v%20%C4%8CR.pdf>

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

SCHVÁLENO

16. 9. 20
Mj.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce													
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:													
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Zuziaková Markéta	Razítko podatelny: <table border="1"> <tr> <td colspan="3"> Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td>26-08-2020</td> <td>-1-</td> </tr> <tr> <td>Čj:</td> <td>55</td> <td>Příloh:</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Přiděleno:</td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd			Došlo dne:	26-08-2020	-1-	Čj:	55	Příloh:	Přiděleno:		
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd													
Došlo dne:		26-08-2020	-1-										
Čj:		55	Příloh:										
Přiděleno:													
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2017													
E-mail diplomantky/diplomanta: marketazuziakova@seznam.cz													
Studijní obor/forma studia: Mediální a komunikační studia/kombinovaná													
Název práce v češtině: Mediální výchova na 2. stupni základních škol z pohledu učitelů													
Název práce v angličtině: Media Education in Lower Secondary School from a Teacher's Perspective													
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013): (diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2020/2021													
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Bakalářská práce se věnuje mediální výchově (MV) na 2. stupni základních škol. Práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část na základě studia odborné literatury vymezí základní pojmy související s tématem mediální výchovy jakožto průřezového tématu obsaženém v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV), popíše vývoj mediální výchovy, definuje základní pojmy spojené s tématem a zachytí její současný stav v České republice. Praktická část se bude věnovat analýze dotazníkového šetření, které bude probíhat na brněnských základních školách, kde budou respondenty učitelé druhého stupně. Cílem práce bude zjistit, jestli vůbec, v jakých předmětech a jakým způsobem učitelé základních škol v současné době vyučují mediální výchovu.													
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): <ol style="list-style-type: none"> 1 Úvod 2 Teoretická část – definice mediální výchovy, její vývoj, současný stav v ČR 3 Praktická – výzkumná část – dotazníkové šetření mezi učiteli na 2. stupni brněnských základních škol 4 Výsledky výzkumu a jejich interpretace – analýza dotazníkové šetření mezi učiteli základních škol, interpretace dat na základě vlastní analýzy a zkoumané odborné literatury z teoretické části práce 5 Závěr 													
Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy): Dotazníkové šetření – učitelé základních škol													
Postup (technika) při zpracování materiálu: Analýza dotazníkového šetření													
Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků): <ol style="list-style-type: none"> 1. SOCHOROVÁ, Dagmar. <i>Mediální výchova: reflexe učitelů českého jazyka a literatury</i>. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8523-7. (Teoretická východiska mediální výchovy, současný stav problematiky MV, výzkumné šetření učitelů českého jazyka, skutečná realizace MV v hodinách českého jazyka, způsoby začlenění MV do vyučování.) 2. FRANK, Tomáš a Věra JIRÁSKOVÁ. <i>K mediální výchově</i>. Praha: Občanské sdružení SPHV, 2008. ISBN 978-80-904187-4-5. (Mediální výchova jako průřezové téma Rámcového vzdělávacího programu, mediální gramotnost, důvody zavádění mediální výchovy.) 													

3. NIKLESOVÁ, Eva a Daniel BĪNA. *Mediální gramotnost a mediální výchova: studijní texty*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2010. ISBN 978-90-904247-6-0. (Definice základních pojmů souvisejících s tématem – komunikace, médium, gramotnost, mediální gramotnost, vývoj médií, vývoj mediální pedagogiky, mediální výchova v německy mluvících zemích a v České republice.)
4. MIČIENKA, Marek a Jan JIRÁK. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-315-4. (Okruhy týkající se tématu mediální výchovy v konkrétních příkladech, formulováno jako lekce pro žáky – masová média, médium, zpravodajství, regulace a autoregulace v médiích, reklama, marketing, atd.)
5. JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3. (Základní informace o masových médiích, jejich definice, vývoj a související teorie, definice mediálního publika, jeho vývoj a pojetí, vliv médií na společnost a jednotlivce.)
6. JIRÁK, Jan a Radim WOLÁK, ed. *Mediální gramotnost: nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis, 2007. ISBN 978-80-86212-58-6. (Mediální gramotnost v současné době, mediální výchova jako součást všeobecného vzdělávání, novinářství, média)
7. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. 2017. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/43792/>

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

1. SUDKOVÁ, Kristýna. *Mediální gramotnost studentů vybraných středních škol v návaznosti na výuku mediální výchovy*. Bakalářská práce. Olomouc. Univerzita Palackého. Filozofická fakulta. 2020.
2. JANKOVÁ, Karolina. *Mediální výchova pohledem budoucích učitelů*. Bakalářská práce. Praha. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. 2018
3. CALTOVÁ, Veronika. *Mediální výchova jako prostředek rozvoje kritického hodnocení mediálních sdělení u žáků druhého stupně základních škol*. Diplomová práce. Praha. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. 2018.
4. ŽIVNÁ, Kristýna. *Mediální výchova na 1. stupni základní školy*. Diplomová práce. Brno. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. 2016.
5. KUBÍKOVÁ, Alena. *Mediální výchova ve výuce českého jazyka a literatury na 2. stupni ZŠ*. Diplomová práce. Brno. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta, 2015.

Datum / Podpis studenta/ky

24. srpna 2020

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

prof. Jan Jiráček

9. 10. 20

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Předměty vhodné k realizaci MV	30
Graf 2: Realizace MV v hodinách respondentů	32
Graf 3: Realizované tematické okruhy z RVP ZV ve vyučování.....	34
Graf 4: Využití médií během výuky.....	35
Graf 5: Způsob začlenění MV do výuky	36
Graf 6: Seřazení průřezových témat z RVP ZV podle důležitosti.....	39
Graf 7: Rozdělení respondentů podle věku.....	40
Graf 8: Rozdělení respondentů podle délky pedagogické praxe.....	41
Graf 9: Aprobace respondentů po jednotlivých předmětech.....	42
Graf 10: Způsob realizace MV dle ředitelů	44
Graf 11: Zařazení MV do jednotlivých předmětů dle ředitelů škol	45
Graf 12: Věk a délka pedagogické praxe ředitelů	46
Graf 13: Aprobace ředitelů po jednotlivých předmětech.....	47

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Představy učitelů o mediální výchově.....	26
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník pro učitele	61
Příloha 2: Dotazník pro ředitele	66

PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník pro učitele

1. Co si představujete pod pojmem Mediální výchova (MV)? (otevřená otázka)

2. Setkali jste se s MV při Vašem studiu učitelství na vysoké škole?
  - Ano
  - Ne
  - Nevybavuji si
  - Nemám pedagogické vzdělání

3. Pokud ano, jakým způsobem byla MV vyučována?
  - Povinný předmět
  - Povinně volitelný předmět
  - Volitelný předmět
  - V rámci jiného předmětu
  - Jinou formou

4. Pokračujete v sebevzdělávání v oblasti Mediální výchovy?
  - Ano
  - Ne

5. Pokud ano, jakým způsobem?
  - Samovzdělávání (čtení knih, sledování dokumentů, atd.)
  - Účast na seminářích z vlastní iniciativy
  - Účast na seminářích z iniciativy vedení školy
  - Jiná forma

6. Ve kterých předmětech je podle Vás možné realizovat Mediální výchovu?
  - Český jazyk a literatura
  - Cizí jazyky
  - Matematika
  - Informační a komunikační technologie (Informatika)
  - Dějepis

- Výchova k občanství (Občanská výuka)
- Fyzika
- Chemie
- Přírodopis (biologie)
- Zeměpis
- Hudební výchova
- Výtvarná výchova
- Tělesná výchova
- Jiný

7. Začleňujete MV do svých hodin?

- Ano
- Ne
- Nedovedu posoudit

8. Ve kterých předmětech realizujete Mediální výchovu Vy?

- Český jazyk a literatura
- Cizí jazyky
- Matematika
- Informační a komunikační technologie (Informatika)
- Dějepis
- Výchova k občanství (Občanská výuka)
- Fyzika
- Chemie
- Přírodopis (biologie)
- Zeměpis
- Hudební výchova
- Výtvarná výchova
- Tělesná výchova
- V žádném předmětu
- Jiný

9. Kterým tematickým okruhům uvedených v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) se věnujete?

- Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení
- Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality
- Stavba mediálních sdělení
- Vnímání autora mediálních sdělení
- Fungování a vliv médií ve společnosti
- Tvorba mediálního sdělení
- Práce v realizačním týmu
- Žádným konkrétním okruhům se nevěnuji

10. Které média využíváte během výuky?

- Noviny/časopisy
- Televize
- Rozhlas
- Internet
- Počítač
- Telefon, tablet
- Žádná
- Jiná

11. Kterým způsobem začleňujete MV do výuky?

- Čtení a analýza novin (popř. časopisů)
- Sledování a analýza televizního vysílání
- Kritická analýza textu
- Tvorba školních novin/časopisu
- Tvorba webu školy
- Nácvik argumentace
- Nácvik dialogu
- Hledání (a ověřování) informací
- Projekty
- Žádným způsobem
- Jiný způsob

12. Myslíte si, že je důležité začlenit MV do výuky?

-2	-1	0	1	2
naprosto nedůležité		ani důležité ani nedůležité		naprosto důležité

13. Jak často začleňujete MV do své výuky?

- Velmi často
- Dostatečně často
- Občas
- Nedostatečně často
- Vůbec

14. Do jaké míry považujete Vaše zapojení MV do výuky za uspokojivé?

-2	-1	0	1	2
naprosto neuspokojivé		ani uspokojivé ani neuspokojivé		naprosto uspokojivé

15. Seřad'te prosím průřezová témata z RVP ZV podle toho, jakou důležitou každému přikládáte

(pozn. Změňte pořadí položek seřazených původně dle abecedy podle svých preferencí:

1. – nejdůležitější, poslední – nejméně důležitá)

- Environmentální výchova
- Mediální výchova
- Multikulturní výchova
- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

16. Pohlaví

- Žena
- Muž

17. Věk

- doplnit číslo

18. Jsem učitelkou/učitelem na:

- Základní škole
- Gymnáziu

19. Aprobace

(Pozn. vzhledem k velkému množství kombinací oborů byla tato otázka vytvořena jako otevřená)

20. Délka pedagogické praxe

- doplnit číslo

Příloha 2: Dotazník pro ředitele

1. Je na 2. stupni Vaší základní školy/nížším stupni Vašeho gymnázia začleňována Mediální výchova (MV) jako průřezové téma do výuky?
  - Ano
  - Ne
  - Nedovedu posoudit

2. Jak je výuka Mediální výchovy realizována?
  - V běžných hodinách pod vedením učitelů (mimo samostatný předmět MV)
  - Samostatný předmět Mediální výchova
  - Přednášky od externistů
  - Projektový den
  - Není realizována
  - Jiný způsob

3. Kdo na Vaší škole vyučuje Mediální výchovu?
  - Učitelé školy
  - Externisté
  - Nikdo
  - Můžete se zde více rozepsat o externistech

4. Do kterých předmětů je na 2. stupni Vaší základní školy/nížším stupni Vašeho gymnázia Mediální výchova zařazena?
  - Český jazyk a literatura
  - Cizí jazyky
  - Matematika
  - Informační a komunikační technologie (Informatika)
  - Dějepis
  - Výchova k občanství (Občanská výuka)
  - Fyzika
  - Chemie
  - Přírodopis (biologie)
  - Zeměpis
  - Hudební výchova

- Výtvarná výchova
- Tělesná výchova
- V žádném předmětu
- Jiný

5. Pohlaví

- Žena
- Muž

6. Věk

- doplnit číslo

7. Jsem ředitelkou/ředitelem na:

- Základní škole
- Gymnáziu

8. Aprobace

(Pozn. Vzhledem k velkému množství kombinací oborů byla tato otázka vytvořena jako otevřená)

9. Délka pedagogické praxe

- doplnit číslo